

Рахункова палата

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення Рахункової палати

07.05.2024 № 22-1

ВИСНОВКИ
ПРО РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ РІЧНОГО ЗВІТУ
ПРО ВИКОНАННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ
„ПРО ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ
НА 2023”

Відповідальна:

Голова Рахункової палати

Ольга ПІЩАНСЬКА

”КОНТРОЛЬ ВІД ІМЕНІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЗА НАДХОДЖЕННЯМ КОШТІВ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯМ ЗДІЙСНЮЄ РАХУНКОВА ПАЛАТА”

Стаття 98 Конституції України

Згідно зі статтями 97 і 116 Конституції України КМУ відповідно до закону подає до ВРУ звіт про виконання державного бюджету. Відповідно до статті 61 БКУ і частини третьої статті 29 Закону України „Про Кабінет Міністрів України” річний звіт про виконання закону про державний бюджет подається Урядом ВРУ, Президентові України та Рахунковій палаті не пізніше 01 квітня року, наступного за звітним. В умовах воєнного стану не застосовується згідно з підпунктом 1 пункту 22 розділу VI „Прикінцеві та перехідні положення” БКУ норма частини першої статті 61 БКУ щодо дотримання терміну подання річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України.

КМУ розпорядженням від 23 квітня 2024 № 341-р схвалено звіт про виконання Закону за доходами у сумі 2 трлн 672 млрд грн, видатками – 4 трлн 15 млрд грн, обсягом повернення кредитів – 15 млрд грн і обсягом надання кредитів – 9 млрд грн, з дефіцитом у сумі 1 трлн 337 млрд грн, який надіслано Рахунковій палаті листом від 24.04.2024 № 9755/0/2-24. Звіт про виконання Закону відповідає вимогам статті 61 БКУ.

Рахункова палата протягом двох тижнів з дня офіційного подання КМУ річного звіту про виконання закону про державний бюджет готує і подає до ВРУ висновки про виконання Закону з оцінкою ефективності управління коштами державного бюджету, а також пропозиції щодо усунення порушень, виявлених у звітному бюджетному періоді, та вдосконалення бюджетного процесу загалом (стаття 62 БКУ).

Висновки про результати аналізу річного звіту про виконання Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік” (далі – Висновки) підготовлено Рахунковою палатою відповідно до вимог БКУ і Закону України „Про Рахункову палату” за результатами аналізу всіх отриманих форм фінансової та бюджетної звітності, інформації, включеної до звіту про виконання державного бюджету за 2023 рік, пояснювальної записки до нього, звітних та інформаційно-аналітичних даних Мінфіну, Мінекономіки, ДПС, ДМС, Казначейства, Держстату, НБУ, окремих головних розпорядників, а також звітів про проведені Рахунковою палатою заходи державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту).

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ.....	4
I. ОЦІНКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	8
II. ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	15
III. ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА КРЕДИТУВАННЯ.....	28
IV. ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА БОРГ	50
V. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ТА МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ	63
VI. ІНФОРМАЦІЯ ПРО РЕАГУВАННЯ НА РЕКОМЕНДАЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ, НАДАНІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО КОНТРОЛЬНОГО ЗАХОДУ	73
ПРОПОЗИЦІЇ	75
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	77
ДОДАТКИ.....	79

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ

➤ КМУ виконував Закон в умовах воєнного стану, надпрогнозованого зростання економіки й імпорту, девальвації гривні, нижчого від прогнозного рівня інфляції та рекордного надходження міжнародної допомоги, що становила 34,3 відс. фінансових ресурсів державного бюджету.

➤ У 2023 році від міжнародної спільноти отримано зовнішніх запозичень і грантів на загальну суму 1 трлн 585,5 млрд грн, що на 45,1 відс. більше порівняно з 2022 роком, у тому числі:

від державних зовнішніх запозичень – 1 трлн 151,6 млрд грн, що на 39,1 відс. менше плану і в 1,9 раза більше, ніж у 2022 році;

надійшло грантів (дарунків) і надходжень за програмами допомоги ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ – 433,9 млрд грн, які у 14,6 раза перевищили плановий показник, оскільки у Законі не визначено планового обсягу грантів на бюджетну підтримку, що зараховуються до загального фонду.

Зовнішні надходження сприяли стабільності державних фінансів в умовах воєнного стану, зростанню міжнародних резервів України і здійсненню найнеобхідніших витрат державного бюджету.

➤ Внутрішні ресурси становили 3 трлн 36,8 млрд грн, що на 206,4 млрд грн, або 7,3 відс., більше плану:

доходи без урахування отриманих від зовнішніх партнерів грантів (дарунків) – 2 трлн 238,6 млрд грн, що на 1,6 млрд грн, або 0,1 відс., більше плану;

внутрішні запозичення (з урахуванням коригування) – 553,6 млрд грн, що на 15,9 млрд грн, або 3 відс., менше плану;

кошти ЄКР – 226,6 млрд грн, що не планувалися;

кошти від повернення кредитів – 14,8 млрд грн, що на 3,1 млрд грн, або 17,2 відс., менше плану;

надходження від приватизації державного майна – 3,2 млрд грн, що на 2,8 млрд грн, або 47,4 відс., менше плану.

Зокрема, до загального фонду державного бюджету із внутрішніх джерел надійшло 2 трлн 32,4 млрд грн, що більше за видатки на національну безпеку й оборону – 1 трлн 843,8 млрд гривень. Отже, дотримано вимоги міжнародних партнерів щодо здійснення видатків на національну безпеку й оборону за рахунок внутрішніх джерел без спрямування на те зовнішніх запозичень і грантів.

➤ В умовах триваючої російської збройної агресії плановий показник доходів державного бюджету на 2023 рік загалом перевиконано на 405,8 млрд грн, або 17,9 відсотка.

Порівняно з 2022 роком, доходи державного бюджету зросли на 884,8 млрд грн, або в 1,5 раза. Збільшення доходів державного бюджету зумовлено насамперед:

зростанням обсягів отриманих благодійних внесків і грантів на 564,7 млрд грн;

скасуванням податкових пільг – на 63,7 млрд грн;

девальвацією гривні – на 54,3 млрд грн;

зростанням імпорту товарів – на 44 млрд грн;

зарахуванням до державного бюджету ПДФО на грошове забезпечення військовослужбовців – на 31 млрд гривень.

План доходів загального фонду перевиконано загалом на 409,2 млрд грн, або 32,6 відсотка. Без урахування надходження грантів у сумі 425,4 млрд грн, які не планувались, план доходів загального фонду не виконано на 16,2 млрд грн, або 1,3 відсотка.

План доходів спеціального фонду не виконано на 3,4 млрд грн, або 0,3 відсотка. У 2023 році питома вага спеціального фонду в доходах державного бюджету, порівняно з 2022 роком, збільшилась у 2,3 раза за рахунок власних надходжень бюджетних установ з інших джерел, грантів та іншої допомоги, що становили 76,8 відс. доходів цього фонду, а їх обсяг у 2023 році, порівняно із 2022 роком, збільшився у 3,8 раза.

➤ У 2023 році видатки державного бюджету проведено в сумі 4 трлн 14,8 млрд грн, або 93,6 відс. плану. Порівняно з 2022 роком, видатки збільшилися на 1 трлн 309,1 млрд грн, або 48,4 відс., зросла частка видатків за бюджетними програмами щодо здійснення заходів з обороноздатності та безпеки держави.

На здійснення заходів з обороноздатності та безпеки держави проведено 2 трлн 636,9 млрд грн видатків державного бюджету, або 65,7 відс. їх загального обсягу. Порівняно з 2022 роком, ці видатки збільшилися на 1 трлн 99,3 млрд грн, або в 1,7 раза.

При цьому КМУ, Мінфін й окремі головні розпорядники не переглянули затверджені на 2023 рік обсяги видатків загального фонду за деякими бюджетними програмами, які щомісяця як у попередніх роках, так і у звітному році, проводилися в обсягах менше плану або взагалі не проводилися. Ці видатки можна було спрямувати на вирішення першочергових потреб держави в умовах воєнного стану.

Окремі видатки спеціального фонду державного бюджету, які здійснюються за рахунок надходження коштів за програмами допомоги ЄС і грантів урядів іноземних держав, міжнародних організацій, проведено на 26,1 млрд грн менше плану, що зумовлено тривалим укладанням і виконанням контрактів, отриманням коштів наприкінці року.

На кінець 2023 року залишок коштів Фонду ліквідації становив 23,8 млрд грн, або 38,4 відс. його ресурсу, що спричинено невикористанням головними розпорядниками виділених 18,5 млрд грн і нездійсненням КМУ розподілу 5,3 млрд грн для проведення видатків.

У 2023 році на спеціальний рахунок для збору коштів на підтримку ЗСУ, відкритий у НБУ, надійшло 10,3 млрд грн, з яких 8,7 млрд грн використано для фінансування заходів, пов'язаних з відсіччю збройної російської агресії проти України.

Головними розпорядниками не забезпечено використання коштів, які надійшли до спеціального фонду державного бюджету як добровільні внески (благодійні пожертви) від фізичних і юридичних осіб приватного права та/або публічного права на відкриті в НБУ рахунки таких розпорядників для фінансового забезпечення заходів із відсічі збройної агресії проти України та ліквідації її наслідків, національної безпеки й оборони, відновлення, підтримки і розвитку України, надання гуманітарної допомоги („UNITED24”).

➤ На реалізацію інвестиційних проєктів, які впроваджуються за рахунок кредитів (позик), залучених державою до спеціального фонду від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій, здійснено видатки та надано кредити на суму 11,4 млрд грн, що на 164 млрд грн, або 93,6 відс., менше плану. Це спричинено тривалим укладанням контрактів, здійсненням закупівель і внесенням змін до чинних фінансових угод з урахуванням воєнного стану.

➤ У 2023 році дефіцит державного бюджету збільшився, порівняно з 2022 роком, на 46,1 відс. і становив 1 трлн 336,9 млрд грн, або 20,4 відс. ВВП. Отримані з усіх джерел ресурси для покриття дефіциту державного бюджету і погашення державного боргу становили 1 трлн 935 млрд грн, що, навіть в умовах неповернення залучених з ЄКР коштів, менше плану на 23,3 відсотка.

➤ Заборгованість державного бюджету за отриманими з ЄКР коштами для покриття тимчасових касових розривів загального фонду у 2023 році зросла на 86,6 відс., що створило додаткове фінансове навантаження на державний бюджет у наступні бюджетні періоди.

➤ Заборгованість ПФУ за позиками, наданими з ЄКР на покриття тимчасових касових розривів, пов'язаних з виплатою пенсій і допомоги, з початку року зменшилася на 29,2 млрд грн, або 72,1 відсотка.

➤ Рівень перерозподілу номінального ВВП через бюджети у 2023 році збільшився. Доходи зведеного бюджету без урахування грантів від міжнародних партнерів у 2023 році становили 40,9 відс. номінального ВВП, що на 8,1 відс. пункту більше, ніж у 2022 році.

➤ Загальний обсяг державного і гарантованого державою боргу збільшився на 35,5 відс. (до 5 трлн 519,5 млрд грн) і становив 84,4 відс. ВВП.

➤ Витрати з державного бюджету на погашення й обслуговування державного та гарантованого державою боргу збільшилися, порівняно з 2022 роком, на 12,4 відс. – до 701,2 млрд грн, що становило 15,7 відс. усіх витрат державного бюджету.

➤ Суттєвими ризиками збільшення боргу і витрат на його погашення й обслуговування є, зокрема:

значний в умовах воєнного стану дефіцит державного бюджету, що потребує нових запозичень для його покриття;

зростання частки чутливого до валютних коливань боргу, номінованого в іноземній валюті боргу, з 67,2 до 72,8 відс.;

неповернення позичальниками отриманих під державні гарантії коштів і здійснення виплат за ними з державного бюджету.

I. ОЦІНКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

КМУ виконував Закон в умовах воєнного стану, надпрогнозованого зростання економіки й отримання міжнародної допомоги, що становила 34,3 відс. фінансових ресурсів державного бюджету.

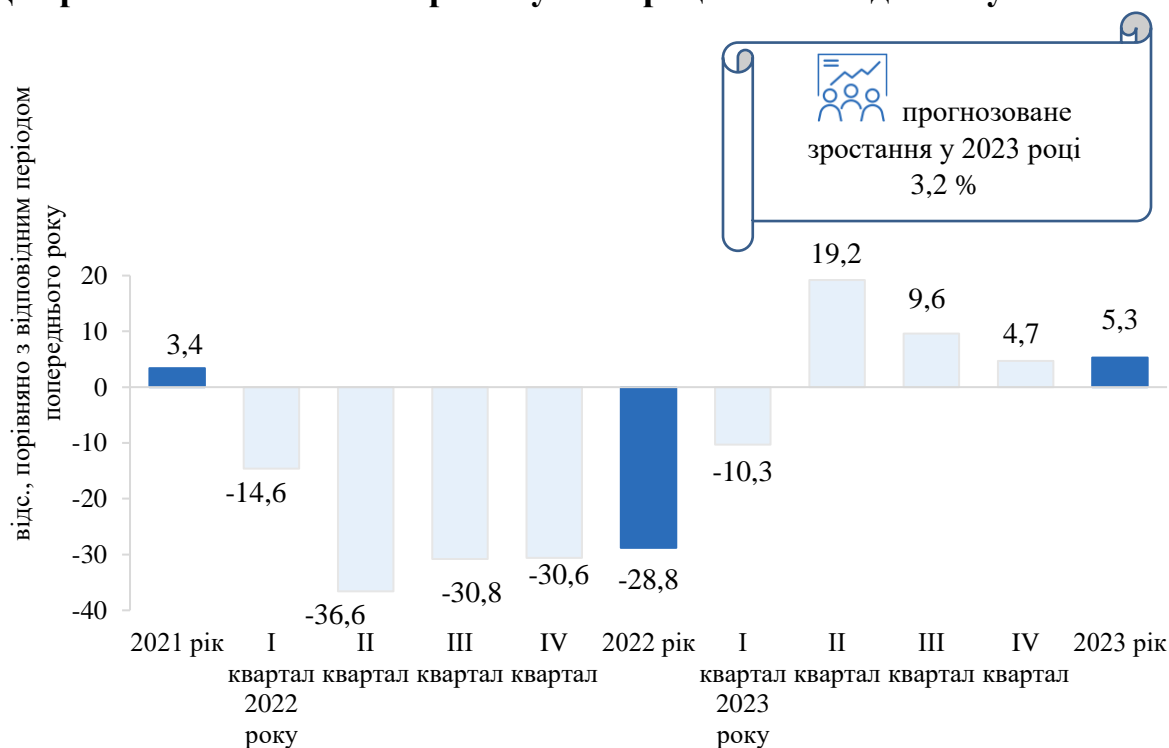
Основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України¹, враховані при затвердженні державного бюджету на 2023 рік, наведено в додатку 1.

За оцінкою Рахункової палати, перевищення річного прогнозу реального ВВП збільшило обсяги надходжень доходів державного бюджету на 15,7 млрд гривень.

Приріст реального ВВП у 2023 році становив 5,3 відсотка. Зростання економіки у звітному періоді ґрунтувалося насамперед на статистичному ефекті низької бази порівняння.

Діаграма 1. Економіка України у 2023 році почала адаптуватися

¹ Прогноз Мінекономіки у Пояснювальній записці до проєкту закону про державний бюджет на 2023 рік на II читання станом на 29 жовтня 2022 року.

Після найбільшого за останні десять років падіння у 2022 році (на 28,8 відс.) у 2023 році в умовах постійних атак на інфраструктуру України економіка країни почала зростати.

За даними Держстату, протягом 2023 року, порівняно з 2022 роком, зросли обсяги виробництва такої продукції (робіт, послуг):

транспорт (пасажиरोоборот) – на 26,5 відс. (у 2022 році скорочення на 50,4 відс.);

будівництво – на 22,6 відс. (у 2022 році скорочення на 64,8 відс.);

роздрібна торгівля – на 15,4 відс. (у 2022 році скорочення на 21,4 відс.);

промисловість – на 5,9 відс. (у 2022 році скорочення на 36,7 відсотка).

Зростанню економіки сприяли:

➤ висока врожайність зернових культур (внаслідок сприятливих погодних умов на кінець грудня намолочено 79,2 млн тонн нового врожаю, що в 1,6 раза більше, ніж у 2022 році);

➤ відновлення експорту зерна морським коридором (у 2023 році Україна створила власний морський коридор до чорноморських портів Одеської області після припинення дії зернової угоди);

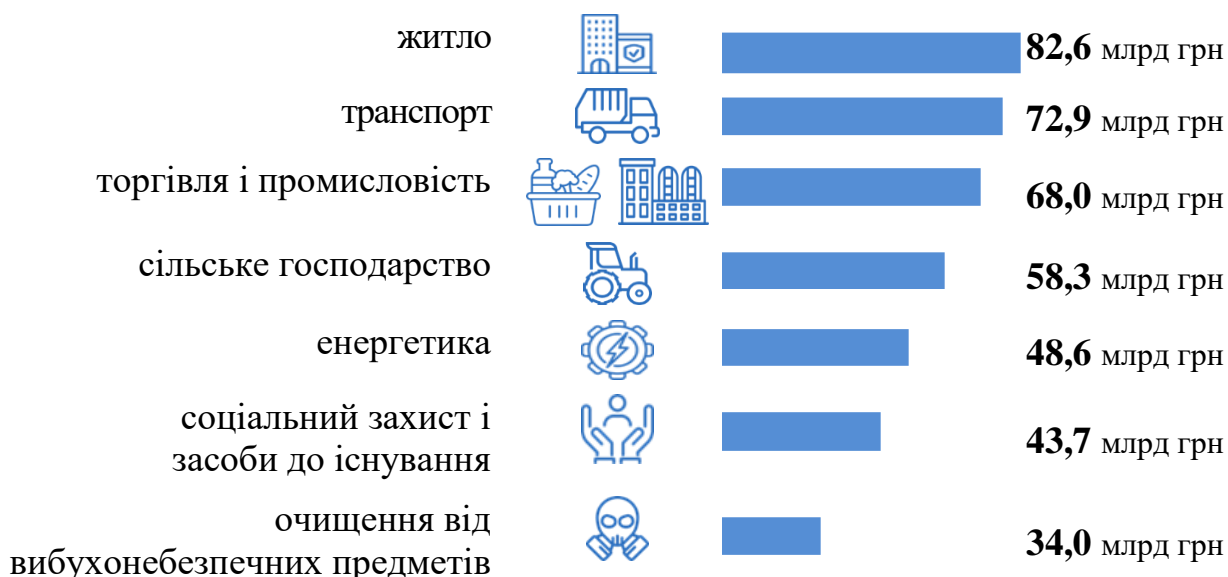
➤ організація альтернативних шляхів експорту товарів (використання річкового, залізничного й автомобільного транспорту замість експортування морськими суднами), що також позитивно вплине на економіку в наступних бюджетних періодах;

➤ отримана у 2023 році фінансова підтримка від міжнародних партнерів, внаслідок чого підвищився внутрішній попит у результаті використання коштів на найнеобхідніші витрати державного бюджету (соціальні виплати, медичні послуги, відновлення інфраструктури) і зросли міжнародні резерви України, що на кінець 2023 року стали рекордними за останні 10 років (40,5 млрд дол. США).

Стримуючими факторами зростання економіки залишаються, зокрема, воєнні ризики, обмеження експортної логістики, зруйнована інфраструктура, відтік працездатного населення.

За спільною оцінкою Уряду, Групи Світового банку, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй, загальна вартість відбудови та відновлення в Україні зросла впродовж 2023 року на 75 млрд дол. США і на кінець року становила 486 млрд дол. США.

Найбільше потребують відновлення та відбудови

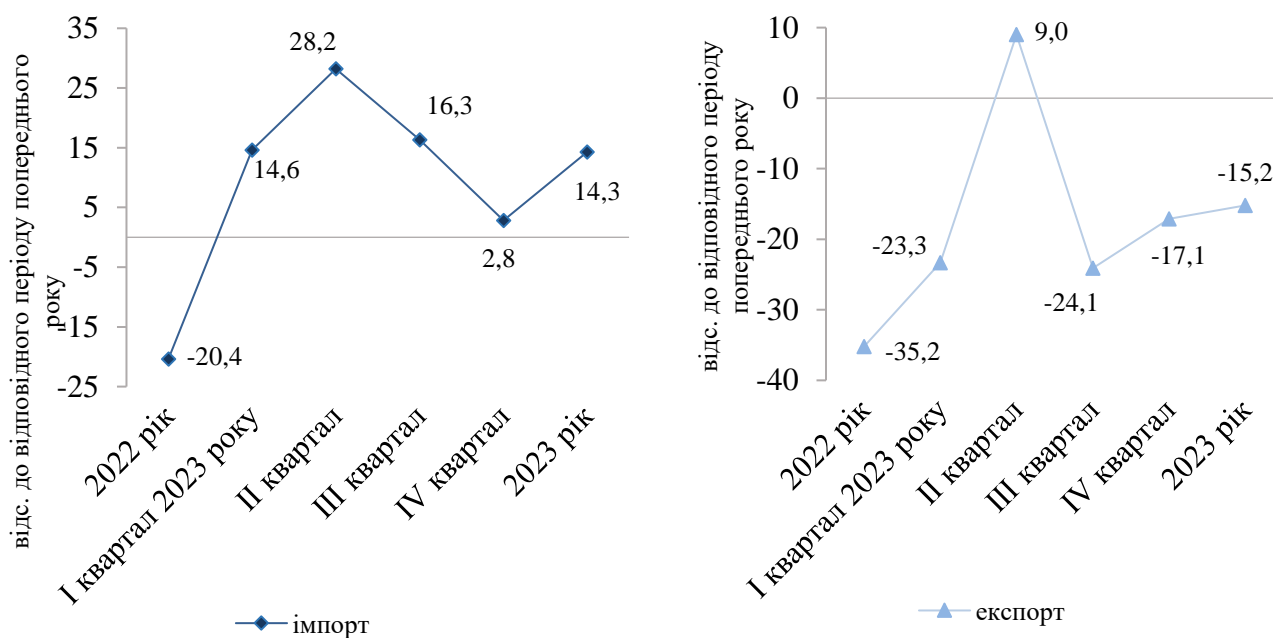

 Обсяг приватних грошових переказів у 2023 році, що надійшли в Україну із-за кордону, порівняно з 2022 роком, за попередніми даними НБУ, зменшився на 9,4 відс. і становив 11 368 млн дол. США. Найбільше у 2023 році надійшло приватних грошових переказів із Польщі (37,3 відс.) і Сполучених Штатів Америки (10,7 відсотка).

У 2023 році, за даними НБУ, приплив прямих іноземних інвестицій становив 4 205 млн дол. США, з яких 75,1 відс. (3 160 млн дол. США) – реінвестовані доходи підприємств з іноземними інвестиціями, у 2022 році – 213 млн дол. США.

 Вартісний обсяг імпорту товарів у 2023 році, порівняно з 2022 роком, за даними НБУ, зріс на 14,3 відс., при цьому експорту – знизився на 15,2 відсотка. Збільшення імпорту стало одним із чинників додаткових надходжень до державного бюджету податку на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів, акцизного збору із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), ввізного мита, що, за оцінкою Рахункової палати, загалом становили 82,0 млрд гривень.

Діаграма 2. Зміна ввезення та вивезення товарів у 2022 і 2023 роках

У 2023 році збільшився імпорт:

продукції машинобудування – на 32,1 відс. (у 2022 році зменшення на 32,1 відс.);

чорних металів і виробів із них – на 31,5 відс (у 2022 році зменшення на 41,1 відс.);

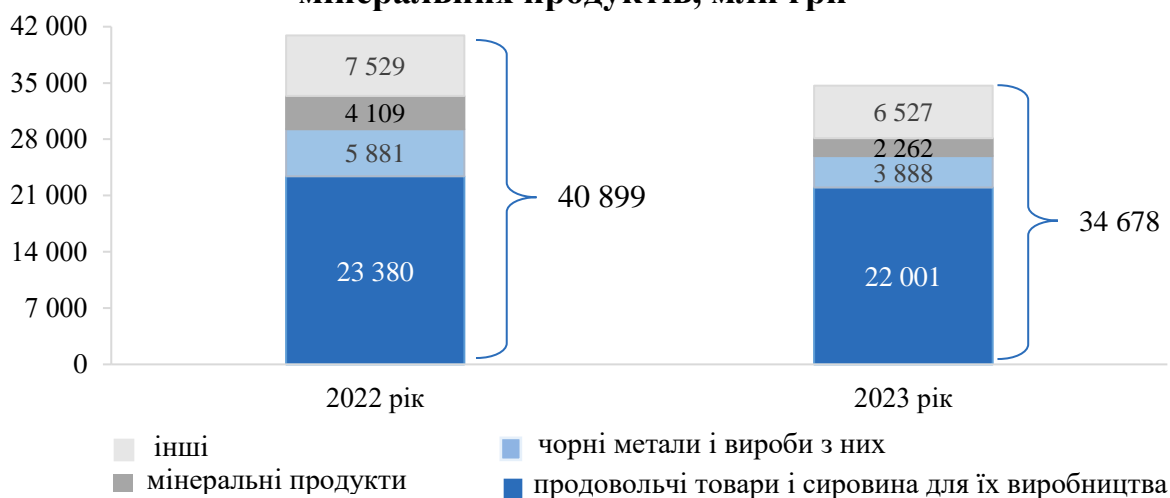
продукції хімічної промисловості – на 19,2 відс. (у 2022 році зменшення на 35 відсотка).

При цьому у звітному періоді зменшився імпорт нафти і нафтопродуктів, природного газу, кам'яного вугілля.

У загальному обсязі імпорту товарів збільшилася частка імпорту з країн Азії, Європи, Америки.

Одним із чинників уповільнення зростання економіки стало зменшення у 2023 році, порівняно з 2022 роком, вартісного обсягу експорту товарів. За прогнозованого зростання на 3,8 відс. експорт товарів зменшився за всіма основними товарними групами.

Діаграма 3. Найбільше зменшився експорт чорних металів і мінеральних продуктів, млн грн

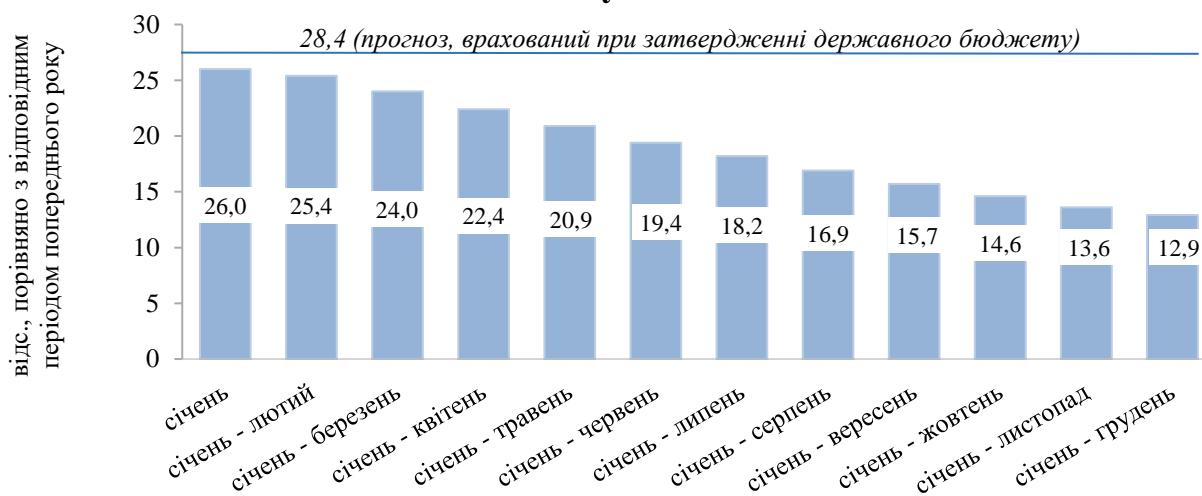

Частка продовольчих товарів і сировини для їх виробництва в загальному обсязі експорту товарів зросла з 57,2 відс. у 2022 році до 63,4 відс. у 2023 році. Насамперед експортувалися соняшникова олія, кукурудза, пшениця, соєві боби, макуха, насіння свиріпи або ріпаку, м'ясо птиці.

У звітному періоді найбільше Україна продовжувала експортувати товари до Польщі (13,1 відс. загального експорту), Румунії (10,4 відс.) та Китаю (6,7 відсотка).

 За оцінкою Рахункової палати, наслідком більш низького, ніж прогнозувався, рівня інфляції стали недонадходження 59,5 млрд грн доходів державного бюджету, а також економія витрат на обслуговування державного боргу в сумі 20,6 млрд гривень.

Діаграма 4. У 2023 році інфляція сповільнилась більше, ніж очікувалося

Сповільненню інфляції у звітному періоді сприяли, зокрема, високі врожаї, прийняття мораторію на підвищення тарифів на окремі житлово-комунальні послуги² (на ринку природного газу й у сфері теплопостачання), курсова стійкість.

У грудні 2023 року, порівняно з груднем 2022 року, інфляція при прогнозі 28 відс. становила 5,1 відсотка. Підвищилися споживчі ціни (тарифи) на електроенергію – на 69,7 відс., послуги амбулаторій, ресторанів і готелів – на 13 відс., освіти – на 12,8 відс., м'ясо і м'ясопродукти – на 12,4 відсотка. Водночас знизилися насамперед ціни на соняшкову олію – на 14,9 відс., яйця – на 9,5 відс., одяг і взуття – на 6,3 відсотка.

 Унаслідок меншого від прогнозованого фактичного середнього обмінного курсу гривні до долара США недоотримано 145,1 млрд грн доходів державного бюджету. Водночас такий обмінний курс сприяв зменшенню витрат на погашення й обслуговування боргу і деяких інших видатків на 43,8 млрд гривень.

Фактично у 2023 році середній обмінний курс гривні становив:

36,57 грн/дол. США (в умовах фіксації у січні – вересні) за прогнозованого 42,2 грн/дол. США;

39,56 грн/євро за прогнозованого 44,31 грн/євро, який вказано в розрахунках обсягів відповідних доходів, доданих до проєкту державного бюджету на 2023 рік.

З використанням офіційного курсу гривні до долара США і євро у звітному періоді обчислювалося 35,9 відс. доходів державного бюджету та визначалися 6,7 відс. витрат державного бюджету на погашення зовнішнього і частини внутрішнього боргу, номінованого в іноземній валюті, а також деякі видатки державного бюджету.

 Додатковим викликом для прозорості економічних і бюджетних процесів є складність оцінки поточної ситуації, оскільки відсутня значна частина статистичної інформації.

Держстат опубліковує таку інформацію частково і в терміни, що не відповідають зазначеним у календарі оприлюднення експрес-випусків, аргументуючи³ унеможливленням формування органами державної статистики об'єктивної статистичної інформації у зв'язку з дією Закону України від 03 березня 2022 року № 2115-IX „Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни”.

² Закон України від 29 липня 2022 року № 2479-IX „Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування”.

³ Лист Держстату Рахунковій палаті від 05 березня 2024 року № 15.1.2-11/130-24.

Відповідно до цього Закону у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення до фізичних осіб, фізичних осіб-підприємців, юридичних осіб не застосовується адміністративна та/або кримінальна відповідальність за неподання чи несвоєчасне подання звітності та/або документів.

При цьому відповідальність платників податків за невиконання податкових обов'язків, зокрема за недотримання термінів подання звітності, якщо платники мають можливість своєчасно їх виконувати, відновлено вже в травні 2022 року⁴.

Крім того, у пункті 261 плану пріоритетних дій Уряду на 2024 рік⁵ передбачено подання у лютому 2024 року до ВРУ законопроекту та відновлення у період дії воєнного стану подання респондентами статистичної та фінансової звітності, необхідної для виробництва офіційної державної статистичної інформації.

Станом на 07.05.2024 розроблений законопроект оприлюднено на вебсайті Держстату, але Урядом до ВРУ не подано.

⁴ Закон України від 12 травня 2022 року № 2260 „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану”.

⁵ Затверджений розпорядженням КМУ від 16.02.2024 № 137-р.

II. ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Плановий показник доходів державного бюджету на 2023 рік загалом перевиконано на 405,8 млрд грн, або 17,9 відсотка. Порівняно з 2022 роком доходи державного бюджету зросли в 1,5 раза.

План доходів загального фонду перевиконано загалом на 409,2 млрд грн, або 32,6 відс., при цьому спеціального не виконано на 3,4 млрд грн, або 0,3 відсотка. Без урахування грантів, які не планувались, план доходів загального фонду не виконано на 16,2 млрд грн, або 1,3 відсотка.

Визначені в первісно затверженому Законі доходи державного бюджету в сумі 1 трлн 329,3 млрд грн протягом 2023 року збільшено на 87,1 млрд грн – до 1 трлн 416,4 млрд грн⁶:

+ 36,5 млрд грн – ПДФО

+ 5,2 млрд грн – ПДВ із вироблених в Україні товарів

+ 19,0 млрд грн – дивіденди на державну частку

+ 6,4 млрд грн – безповоротна міжнародна допомога

+ 20,0 млрд грн – інші

З урахуванням змін, внесених до помісячного розпису спеціального фонду державного бюджету на 2023 рік (насамперед за рахунок власних надходжень бюджетних установ), план доходів державного бюджету на звітний рік збільшено загалом на 937,4 млрд гривень.

Виконання у 2023 році плану доходів державного бюджету наведено в додатку 2.

Перевиконання плану доходів державного бюджету забезпечено насамперед за рахунок надходжень більше плану безповоротної допомоги від міжнародних партнерів (грантів) на 404,2 млрд грн, податку на прибуток підприємств – 33,1 млрд грн, акцизного податку із вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) – 28,2 млрд гривень. Планові показники окремих доходів загалом перевиконано на 510,4 млрд грн:

⁶ Закони України від 24 лютого 2023 року № 2953-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік”, від 21 березня 2023 року № 2992-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік” щодо забезпечення видатками сектору безпеки і оборони” та від 06 жовтня 2023 № 3415-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік” щодо фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони та вирішення першочергових питань”.

на 404,2 млрд грн, або у 14,6 раза, – надходження грантів (дарунків) і надходження за програмами допомоги ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ, оскільки у Законі не визначено планового обсягу грантів на бюджетну підтримку, що зараховані до загального фонду в сумі 425,4 млрд грн;

на 33,1 млрд грн, або 29,9 відс., – податок на прибуток підприємств, що зумовлено надпрогнозованим зростанням прибутків прибуткових підприємств.

За інформацією Мінфіну, за дев'ять місяців 2023 року суб'єкти господарювання задекларували суму податку на прибуток, що на 42,6 відс. більша, ніж у відповідному періоді 2022 року, тоді як зростання прогнозного обсягу прибутків, врахованого у розрахунках доходів на 2023 рік, – 26,1 відс.;

на 28,2 млрд грн, або 43,9 відс., – акцизний податок із вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) за рахунок перевиконання планового показника цього податку з тютюну та тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, і пального.

Акцизний податок з тютюну та тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, перевиконано на 14,9 млрд грн, або 32,5 відсотка. За інформацією Мінфіну, у 2023 році, порівняно з 2022 роком, обсяги реалізації на внутрішній ринок сигарет вітчизняного виробництва збільшились на 29,4 відс., при цьому під час прогнозування акцизного податку збільшення реалізації цього виду підакцизної продукції не передбачалось.

Акцизний податок із виробленого в Україні пального перевищив плановий показник на 10,3 млрд грн, або в 11,4 раза, при цьому обсяги реалізації основних видів пального (бензину, дизельного палива та скрапленого газу) вітчизняного виробництва на внутрішній ринок у 2023 році, порівняно з 2022 роком, зросли у 4,9 раза, тоді як прогнозувалося скорочення виробництва;

на 8,8 млрд грн, або 33,5 відс., – частина чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до державного бюджету, та дивідендів (доходу), нарахованих на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність.

У березні 2023 року плановий показник цих надходжень збільшено на 19 млрд грн, ураховуючи результати фінансово-господарської діяльності за 2022 рік державних банків⁷. Так, АТ КБ „Приватбанк” за результатами діяльності у 2022 році сплачено дивідендів у сумі 24,2 млрд грн, АТ „Ощадбанк” – 0,2 млрд гривень. Плановий показник надходжень частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до державного бюджету, у 2023 році не переглядався;

на 6,6 млрд грн, або 3,3 відс., – ПДФО за рахунок зарахованого до спеціального фонду податку з грошового забезпечення, грошових винагород та

⁷ Закон України від 21 березня 2023 року № 2992-ІХ „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік” щодо забезпечення видатками сектору безпеки і оборони”.

інших виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими та особами рядового і начальницького складу, що перевищив плановий обсяг на 10,9 млрд грн, або 54,6 відсотка.

Відповідно до Закону України від 08 листопада 2023 року № 3428 „Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України” розділ VI „Прикінцеві та перехідні положення” БКУ доповнено пунктом 60, відповідно до якого з 01 жовтня 2023 року частина ПДФО з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими та особами рядового і начальницького складу, що сплачується згідно з ПКУ на відповідній території України та згідно із нормами БКУ належала до доходів загального фонду відповідних місцевих бюджетів, на період дії воєнного стану спрямовується у повному обсязі до доходів спеціального фонду державного бюджету;

на 4,4 млрд грн, або 12,5 відс., – ввізне мито за рахунок надпрогнозованого зростання імпорту.

Імпорт товарів у січні – грудні 2023 року зріс на 14,3 відс. за прогнозованого на 2023 рік зменшення на 5,2 відс.;

на 0,1 млрд грн, або 5,2 відс., – плата за ліцензії у сфері діяльності з організації та проведення азартних ігор і за ліцензії на випуск та проведення лотерей, при цьому до державного бюджету, як і в попередні роки, не надходила плата за ліцензії на випуск і проведення лотерей.

У статті 7 Закону України від 06 вересня 2012 року № 5204-VI „Про державні лотереї в Україні” визначено: ліцензія на випуск та проведення лотерей видається строком на десять років, плата за таку ліцензію сплачується щорічно рівними частинами впродовж строку дії ліцензії в порядку, визначеному КМУ. Згідно зі статтею 15 цього Закону оператори державних лотерей, що провадили діяльність з випуску і проведення державних лотерей до моменту набрання чинності цим Законом (01 січня 2013 року) на підставі виданих ліцензій, діють на підставі цих ліцензій до моменту закінчення терміну їх дії. У разі відсутності нормативно-правових актів, необхідних для отримання нових ліцензій, оператори лотерей продовжують свою діяльність до отримання нових ліцензій, але не більш як на три місяці з моменту набрання чинності зазначеними нормативно-правовими актами.

Таким чином, незатвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей і Порядку плати за ліцензію на випуск і проведення лотерей призводить до втрат доходів державного бюджету, оскільки оператори, у яких закінчився термін дії ліцензії, згідно з чинним законодавством продовжують свою діяльність без ліцензії.

Відповідний проєкт постанови КМУ 08 червня 2021 року оприлюднено на офіційному вебсайті Комісії з регулювання азартних ігор та лотерей, яка є органом ліцензування цієї господарської діяльності і створена згідно з постановою КМУ від 23 вересня 2020 року № 891, але так і не затверджено. За інформацією Мінфіну, прийняття зазначеної постанови у 2023 році забезпечило б надходження до державного бюджету до 56,3 млн гривень.

Невиконання планових показників окремих доходів державного бюджету, зокрема, за рахунок цінового чинника, міцнішого, ніж

прогнозувалось, курсу гривні до іноземних валют становило загалом 104,6 млрд гривень.

Загалом не виконано планових показників надходжень ПДВ як із ввезених, так і вітчизняних товарів (робіт, послуг) на **41,8 млрд гривень**.

ПДВ із ввезених на митну територію України товарів

366 млрд грн, що на **28,7** млрд грн, або **7,3** %, менше плану

при цьому
курс гривні до долара США:

прогноз на 2023 рік – **42,2 грн/дол. США**

середній за 2023 рік – **36,57 грн/дол. США**

За інформацією Мінфіну, на надходження ПДВ із ввезених товарів у 2023 році вплинуло запровадження нових пільг із цього податку, зокрема звільнення (на період дії воєнного стану та шести місяців після місяця, в якому воєнний стан буде припинено або скасовано) від оподаткування ПДВ операцій із ввезення на митну територію України природного газу⁸. Обсяг такої пільги у 2023 році становив, за даними Держмитслужби, 5,7 млрд гривень.

ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування

215 млрд грн, що на **13,1** млрд грн, або **5,7** %, менше плану

при цьому
споживчі ціни (у середньому до 2022 року)

прогноз на 2023 рік – **128,4** %

фактично у 2023 році – **112,9** %

Надходження рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення менші плану на 37,3 млрд грн, або 40 відс, насамперед за рахунок менших фактичних цін, ніж прогнозувалося у розрахунках державного бюджету на 2023 рік.

У січні – грудні 2023 році фактична ціна реалізації природного газу (15,1 тис. грн/1 тис м³) менша на 62,3 відс., ніж враховано в прогнозних розрахунках державного бюджету на 2023 рік (40,0 тис грн/1 тис м³), що, зокрема, призвело до невиконання плану рентної плати за користування надрами для видобування природного газу на 32,7 млрд грн, або 44,2 відсотка.

Ціна реалізації нафти у січні – грудні 2023 року становила 62,9 дол. США, що на 12,3 відс. менше, ніж враховано у прогнозному розрахунку цих надходжень на 2023 рік (71,7 дол. США).

⁸ Закон України від 03 листопада 2022 № 2719-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо приватизації державного і комунального майна, яке перебуває у податковій заставі, та забезпечення адміністрування погашення податкового боргу”.

Рентна плата за користування надрами для видобування нафти менша за плановий показник на 0,9 млрд грн, або 9,7 відсотка.

Надходження рентної плати за користування надрами для видобування залізних руд менші за плановий обсяг на 3,3 млрд грн, або 60,1 відсотка. За інформацією Мінфіну і ДПС, при прогнозуванні показника рентної плати за користування надрами для видобування залізних руд на 2023 рік враховано збільшення обсягів видобутку залізної руди до відновлення обсягів видобутку довоєнного періоду, проте обсяг фактичного видобутку залізної руди у 2023 році на 10 відс. менший, ніж у 2022 році. Крім того, у 2023 році погашено 0,7 млрд грн податкових зобов'язань за рахунок надміру сплачених у 2022 році сум цього платежу.

Акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) менший плану на 5,2 млрд грн, або 6,5 відс., що зумовлено меншим, ніж прогнозувалося, зростанням імпорту тютюновмісних виробів для електричного нагрівання.

Невиконання на 5,3 млрд грн, або 21,3 відс., плану акцизного податку з тютюну та тютюнових виробів і рідин, що використовуються в електронних сигаретах, за інформацією Мінфіну, спричинено, зокрема, тим, що у 2023 році тютюновмісних виробів для електричного нагрівання імпортовано 6,1 млрд шт., що на 12,9 відс. менше, ніж враховано у прогнозному розрахунку цих доходів на 2023 рік (7,0 млрд штук).

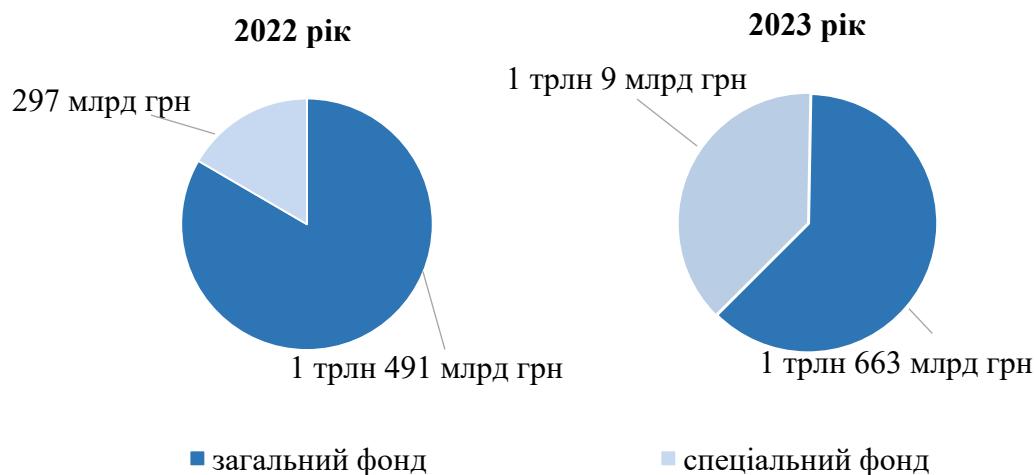
Плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством, на 8,1 млрд грн, або 15,2 відс., менша запланованого на 2023 рік обсягу.

У 2023 році питома вага спеціального фонду в доходах державного бюджету, порівняно з 2022 роком, збільшилась у 2,3 раза за рахунок власних надходжень бюджетних установ з інших джерел і безповоротної допомоги від міжнародних партнерів.

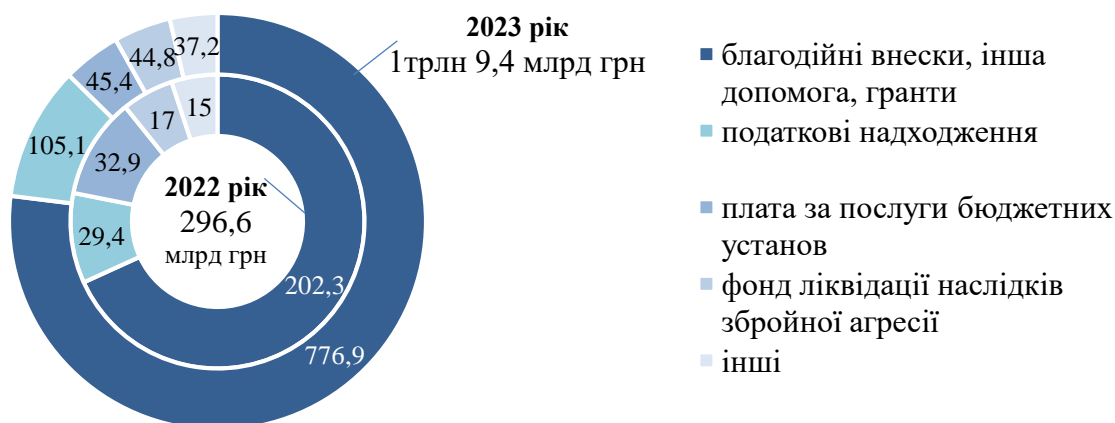
Доходи спеціального фонду державного бюджету становили 1 трлн 9,4 млрд грн, або 99,7 відс. плану (1 трлн 12,8 млрд гривень).

Діаграма 5. Структура доходів державного бюджету у 2022 – 2023 роках

Обсяг власних надходжень бюджетних установ з інших джерел, грантів та іншої допомоги у 2023 році, порівняно з 2022 роком, збільшився у 3,8 раза і становив 76,8 відс. доходів **спеціального фонду**.

Діаграма 6. Структура доходів спеціального фонду, млрд грн

Власні надходження бюджетних установ з інших джерел (благодійні внески, гранти і дарунки, надходження від підприємств, організацій, фізичних осіб та інших бюджетних установ) для виконання цільових заходів у сумі 766,9 млрд грн становили 94,4 відс. власних надходжень бюджетних установ.

Найбільше цих коштів отримали бюджетні установи:

Міноборони – 703,4 млрд грн, або 91,7 відс. загального обсягу надходжень бюджетних установ з інших джерел;

МВС – 30,5 млрд грн, або 4 відсотки.

Так, 86,2 відс. власних надходжень Міноборони з інших джерел становили надходження від підприємств, організацій, фізичних осіб та інших бюджетних установ для виконання цільових заходів у сумі 606,4 млрд грн, 13,8 відс. – благодійні внески, гранти і дарунки в сумі 97,0 млрд гривень. Зі спеціального рахунка для збору коштів на підтримку Збройних Сил, відкритого в НБУ, на рахунки Міноборони надійшло 7,0 млрд гривень.

МВС отримало благодійних внесків, грантів і дарунків на суму 24,6 млрд грн, що становило 80,7 відс. власних надходжень з інших джерел. Надходження до МВС від підприємств, організацій, фізичних осіб та інших бюджетних установ для виконання цільових заходів становили 5,9 млрд гривень.

У 2023 році до спеціального фонду надійшло 8,4 млрд грн **грантів (дарунків) і надходжень за програмами допомоги ЄС, урядів іноземних держав,**

міжнародних організацій, донорських установ, що становило 28,5 відс. плану. Ці надходження менші плану на 21,2 млрд грн, або 71,5 відс., насамперед через недонадходження 20,1 млрд грн грантів від Японського агентства міжнародного співробітництва на реалізацію Програми екстреного відновлення (першої та другої фаз) і від МБРР на відновлення та розвиток енергетичної інфраструктури. У 2022 році грантові кошти й інша міжнародна допомога надійшли тільки до загального фонду.

Надходження до фонду ліквідації наслідків збройної агресії

У 2023 році 44,8 млрд грн, або 4,4 відс. доходів спеціального фонду, становили надходження до створеного у 2023 році відповідно до статей 11, 14 і 29 Закону фонду ліквідації наслідків збройної агресії, до якого зараховано:

35,9 млрд грн, перерахованих НБУ відповідно до Закону України від 20 травня 1999 року № 679-XIV „Про Національний банк України”;

8,8 млрд грн, отриманих у зв’язку з виконанням Закону України від 03 березня 2022 року № 2116-IX „Про основні засади примусового вилучення в Україні об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів”;

0,1 млрд грн, отриманих у зв’язку з виконанням Закону України від 14 серпня 2014 року № 1644-VII „Про санкції”.

Кошти на рахунках у НБУ для фінансового забезпечення заходів з відсічі збройної агресії проти України та ліквідації її наслідків, національної безпеки й оборони, відновлення, підтримки і розвитку України, надання гуманітарної допомоги

У 2023 році, відповідно до пункту 56 розділу VI „Прикінцеві та перехідні положення” БКУ, до доходів спеціального фонду державного бюджету зараховано 2 млрд грн, отриманих державними органами як добровільні внески (благодійні пожертви) від фізичних та юридичних осіб приватного права та/або публічного права на рахунки, відкриті у НБУ, для фінансового забезпечення заходів з відсічі збройної агресії проти України та ліквідації її наслідків, національної безпеки й оборони, відновлення, підтримки і розвитку України, надання гуманітарної допомоги⁹.

⁹ Закон України від 11 квітня 2023 року № 3035-IX „Про внесення змін до Бюджетного кодексу України”.

Податковий борг суб'єктів господарювання, порівняно із сумою на початок року, зменшився на 6,4 відс., тоді як у 2022 році він збільшився на 34,2 відсотка.

Податковий борг,

всього – 104,5 млрд грн

4,3 млрд грн – рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення

3,4 млрд грн – частина чистого прибутку державних унітарних підприємств та їх об'єднань

57,6 млрд грн – ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)

з початку року на:

7,1 млрд грн менше

10,9 млрд грн менше

1,3 млрд грн менше

3,5 млрд грн більше

Податковий борг з рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення зменшився насамперед за рахунок скорочення на 9,8 млрд грн, або 99,8 відс., заборгованості платників рентної плати за користування надрами для видобування природного газу.

У 2023 році, зокрема, погашено 6,4 млрд грн податкового боргу за не сплаченими у 2022 році податковими зобов'язаннями з рентної плати за користування надрами для видобування газу природного в частині газу видобутого, але не реалізованого у відповідних податкових (звітних) періодах. Право не сплачувати такі податкові зобов'язання до моменту реалізації надано, відповідно до підпункту 69.30 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX „Перехідні положення” ПКУ, з 01.04.2022 до останнього дня місяця, в якому буде припинено або скасовано воєнний стан на території України.

Сума наявних на кінець звітного періоду розстрочених і відстрочених грошових зобов'язань (податкового боргу) становила 1,0 млрд грн, що на 0,1 млрд грн, або 12,5 відс., менше, ніж на початок 2023 року.

Крім того, у 2023 році суб'єктам господарювання списано 10,2 млрд грн податкового боргу, що на 8,8 млрд грн, або в 7,5 раза, більше, ніж у 2022 році. Найбільше списано платникам податків м. Києва – 4,7 млрд грн, з яких 3,8 млрд грн, за інформацією ДПС, становило списання штрафних санкцій за порушення законодавства щодо обігу готівки і застосування реєстраторів розрахункових операцій платнику, визнаного у червні 2023 року банкрутом.

Сума переplat податків і зборів до державного бюджету з початку 2023 року збільшилась на 49,3 млрд грн, або у 1,9 раза, – до 102,8 млрд грн, насамперед за рахунок платежів, що сплачені до

державного бюджету на звітну дату і будуть нараховані в наступних звітних періодах, які зросли на 45,7 млрд грн, або в 2,5 раза, – до 75,7 млрд гривень.

Збільшення відбулось за рахунок насамперед сплачених і не нарахованих на звітну дату сум ПДВ із вироблених в Україні товарів, які зросли на 31,9 млрд грн, або в 42,4 раза, що зумовлено перенесенням, згідно з пунктом 57.1 статті 57 ПКУ, терміну сплати цього податку за листопад 2023 року з 30.12.2023 (вихідний) на початок 2024 року.

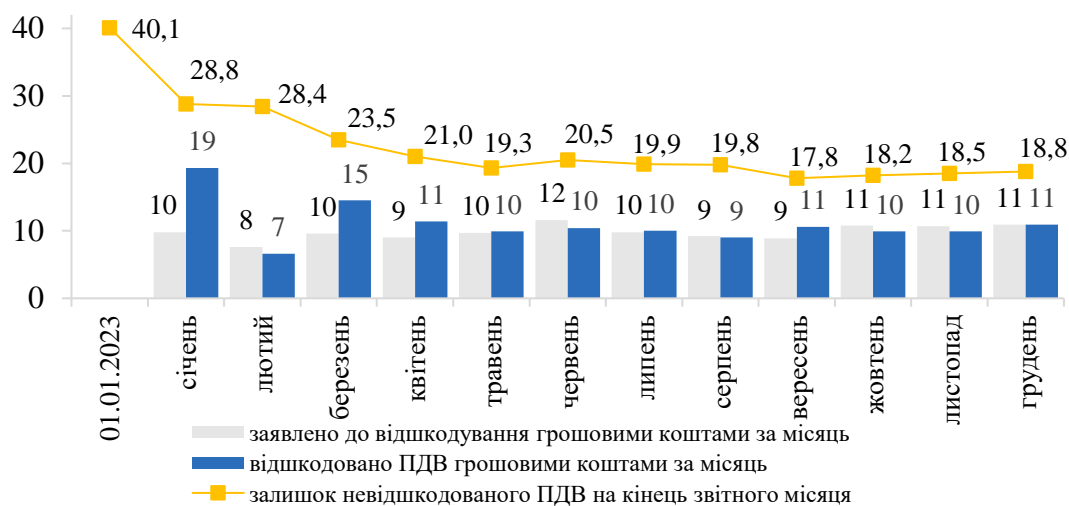
Крім того, на 4,2 млрд грн, або 75,6 відс., зросли суми сплачених і не нарахованих на звітну дату сум акцизного податку із вироблених в Україні тютюну та тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах. Таке збільшення спричинено особливостями сплати акцизного податку на цей вид підакцизної продукції, а саме під час придбання виробниками або імпортерами акцизних марок.

Надміру сплачені грошові зобов'язання платників податків збільшились з початку 2023 року на 3,6 млрд грн, або 15,4 відс., – до 27,1 млрд гривень.

Збільшення у 2023 році, порівняно з 2022 роком, обсягу бюджетного відшкодування ПДВ у 1,6 раза забезпечило зменшення накопичених протягом 2022 року обсягів невідшкодованого ПДВ.

Діаграма 7. Залишок невідшкодованого ПДВ платникам протягом січня – грудня 2023 року скоротився більше ніж удвічі, млрд грн

Протягом 2023 року платниками ПДВ заявлено до відшкодування на поточний рахунок 117,6 млрд грн, що на 11,5 млрд грн, або 10,9 відс., більше, ніж у 2022 році. При цьому 7,1 млрд грн, або 6 відс., заявленого до відшкодування ПДВ, органами ДПС відхилено.

Бюджетне відшкодування на поточний рахунок платників ПДВ у 2023 році на 47,8 млрд грн, або 56,5 відс., більше, ніж у 2022 році, і

становило 132,4 млрд гривень. Так, з відшкодованих у січні 2023 року 19,3 млрд грн ПДВ 88,5 відс. становили суми з терміном відшкодування понад 60 днів, тоді як у всі наступні місяці переважна більшість відшкодування здійснювалась протягом 30 – 60 днів.

Збільшення доходів державного бюджету у 2023 році зумовлено насамперед зростанням обсягів благодійних внесків і грантів до державного бюджету, імпорту товарів і девальвації гривні, скасуванням податкових пільг, зарахуванням до державного бюджету ПДФО на грошове забезпечення військовослужбовців, коштів НБУ.

Порівняно з 2022 роком доходи державного бюджету зросли

доходи загалом

+ **884,8** млрд грн, або **49,5 %**

загальний фонд + **172,0** млрд грн, або **11,5 %**

спеціальний фонд + **712,8** млрд грн, або
в **3,4** раза більше

У 2023 році 65,2 відс. загальної суми приросту доходів становило збільшення на 577,2 млрд грн, або в 3,5 раза, обсягу **власних надходжень бюджетних установ**, насамперед за рахунок власних надходжень з інших джерел (благодійні внески, гранти та дарунки, надходження, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та інших бюджетних установ для виконання цільових заходів), які збільшились на 564,7 млрд грн, або в 3,8 раза. Плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством, зросла на 12,5 млрд грн, або 38,1 відсотка.

Збільшення податків, що справляються при ввезенні товарів на митну територію України

імпорт товарів + **14,3 %**

девальвація гривні:

до долара США – **13,1 %**

до євро – **16,4 %**

ПДВ із ввезених товарів + **113,1** млрд грн,
або **44,7 %**

ввізне мито + **16,3** млрд грн,
або **70 %**

акцизний податок із ввезених товарів
+ **33,1** млрд грн, або **79,5 %**

Скасування податкових пільг при ввезенні товарів на митну територію України, що діяли у 2022 та 2023 роках, забезпечило збільшення надходження до державного бюджету ПДВ із ввезених на митну територію України товарів,

акцизного податку із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) і ввізного мита, **за оцінкою Рахункової палати, на 63,7 млрд гривень**. Зокрема, з 01 липня 2023 року відновилося оподаткування пального за повними ставками ПДВ і акцизного податку¹⁰, що забезпечило збільшення доходів державного бюджету, за оцінкою Рахункової палати, на 21,7 млрд грн (з 17 березня 2022 року оподаткування ПДВ пального здійснювалось за ставкою 7 відс., акцизним податком – за нульовою ставкою і з 30 вересня 2022 року – за пільговою ставкою 100 євро¹¹).

Зростання середньої заробітної плати на 17,5 відс. сприяло збільшенню **ПДФО** до державного бюджету у 2023 році, порівняно з 2022 роком, загалом на 58,5 млрд грн, або 39,4 відсотка. Внаслідок зарахування до спеціального фонду державного бюджету частини податку з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями й особами рядового і начальницького складу¹², що до 01 жовтня 2023 року надходила до місцевих бюджетів, надходження зросли на 31,0 млрд гривень.

НБУ, відповідно до статті 15 Закону і статті 5¹ Закону України „Про Національний банк України”, перерахував до державного бюджету на 53,1 млрд грн, або в 3,8 раза, більше, ніж у 2022 році.

Збільшення надходжень акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів

Збільшення на 29,4 відс., порівняно з 2022 роком, обсягів реалізації сигарет на внутрішньому ринку і підвищення ставок акцизного податку на тютюнові вироби на 20 відс.¹³ забезпечило зростання надходжень **акцизного податку з вироблених в Україні тютюну та тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах**, на 20,6 млрд грн, або 51,1 відсотка.

¹⁰ Закон України від 21.09.2022 № 2618-IX „Про внесення змін до розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України щодо ставок акцизного податку на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану”.

¹¹ Закон України від 15 березня 2022 року № 2120 -IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану”.

¹² Закон України від 08 листопада 2023 року № 3428 IX „Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України”.

¹³ Закон України від 07 грудня 2017 року № 2245-VIII „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році”.

За рахунок зростання обсягів реалізації на внутрішньому ринку пального, зокрема, бензину – в 7,0 раза, дизпалива – в 5,8 раза, скрапленого газу – на 24 відс. надходження **акцизного податку з виробленого в Україні пального** збільшились на 8,5 млрд грн, або в 4,0 раза.

Зростання прибутку прибуткових підприємств, зокрема за результатами діяльності суб'єктів господарювання у січні – вересні 2023 року, порівняно з відповідним періодом 2022 року, на 25,6 відс. забезпечило збільшення надходжень **податку на прибуток підприємств** у 2023 році, порівняно з 2022 роком, на 26,8 млрд грн, або 22,9 відсотка.

Середні споживчі ціни у 2023 році, порівняно з 2022 роком, зросли на 12,9 відс., що сприяло збільшенню **ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)** без урахування бюджетного відшкодування на 48,5 млрд грн, або 16,2 відсотка.

Зменшились у 2023 році, порівняно з 2022 роком, зокрема, надходження грантів (дарунків), що надійшли до державного бюджету від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ, – на 46,8 млрд грн, або 9,7 відсотка.

Рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення зменшилась на 25,0 млрд грн, або 30,8 відс., за рахунок рентної плати для видобування природного газу на 22,4 млрд грн, або 35,2 відс., внаслідок нижчої на 52,5 відс. ціни реалізації природного газу, а також рентної плати для видобування залізних руд на 4,0 млрд грн, або 65,2 відс., при зменшенні видобутку залізної руди на 9,9 відсотка.

Надходження частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до державного бюджету, та дивідендів (доходу), нарахованих на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність, зменшились на 11,8 млрд грн, або 25,1 відс., зокрема АТ КБ „Приватбанк” за результатами діяльності у 2022 році перерахувало до державного бюджету у 2023 році дивідендів на державну частку менше, ніж за результатами 2021 року, на 3,9 млрд грн, або 13,8 відс., ПрАТ „Укргідроенерго” – на 2,3 млрд грн, або 52 відсотка.

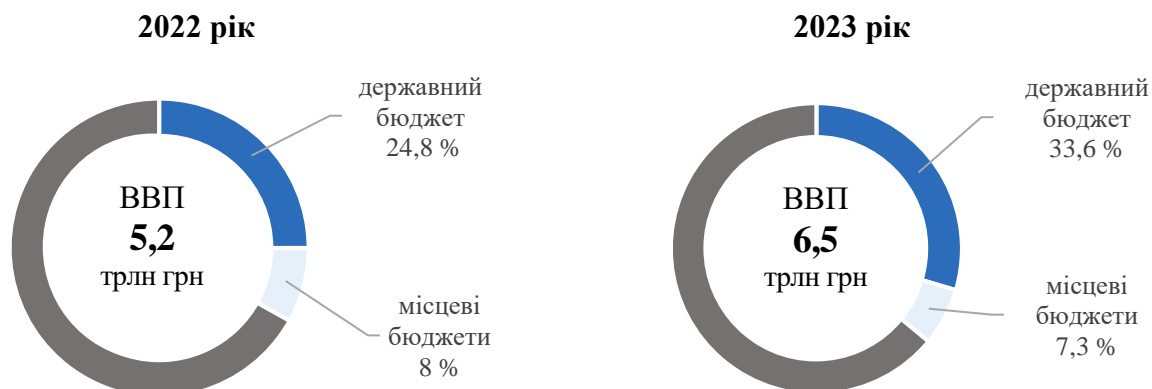

В умовах триваючої російської збройної агресії рівень перерозподілу номінального ВВП через бюджети в 2023 році збільшився

Доходи зведеного бюджету без урахування допомоги від міжнародних партнерів у 2023 році становили 2 трлн 670,8 млрд грн, або 40,9 відс. **номінального ВВП**, що на 8,1 відс. пункту більше, ніж у 2022 році.

Доходи державного бюджету (без трансфертів і міжнародної допомоги) у сумі 2 трлн 195,7 млрд грн становили 33,6 відс. номінального ВВП, що на 8,8 відс. пункту більше, ніж у 2022 році, місцевих бюджетів – 7,3 відс., або на 0,7 відс. пункту менше.

Діаграма 8. Частка доходів державного і місцевих бюджетів у номінальному ВВП

III. ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА КРЕДИТУВАННЯ

У 2023 році видатків державного бюджету проведено в сумі 4 трлн 14,8 млрд грн, або 93,6 відс. плану. Порівняно із 2022 роком, видатки збільшилися на 1 трлн 309,1 млрд грн, або 48,4 відс., зросла частка видатків за бюджетними програмами із здійснення заходів з обороноздатності та безпеки держави.

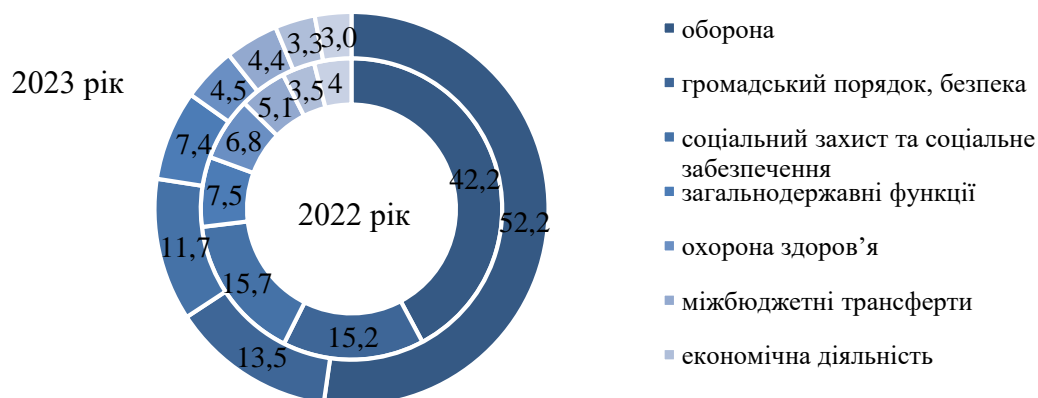
У 2023 році найбільше видатків спрямовано на:

оборону – 52,2 відс. загального обсягу видатків, що на 10 відс. пунктів більше, ніж у 2022 році;

громадський порядок, безпеку¹⁴ – 13,5 відс., що на 1,8 відс. пункту менше, ніж у 2022 році;

соціальний захист і соціальне забезпечення – 11,7 відс., що на 4,1 відс. пункту менше, ніж у 2022 році.

Діаграма 10. Структура проведених видатків у 2022 – 2023 роках, відс.

Найбільше, видатків проведено на:

придбання товарів і послуг – 1 трлн 550 млрд грн, або 92,1 відс. плану, з яких на заходи спеціального призначення, зокрема для придбання, утримання, ремонту виробів військового призначення, військової техніки, військового будівництва – 1 трлн 126,5 млрд грн, або 91,1 відс. плану;

оплату праці і нарахування на заробітну плату – 1 трлн 235,1 млрд грн, або 99,8 відс. плану, при цьому на грошове забезпечення військовослужбовців – 946,3 млрд грн, або у запланованому обсязі;

соціальні виплати і допомоги населенню – 534,1 млрд грн, або 98,1 відс. плану;

капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям), органам державного управління інших рівнів – 104,9 млрд грн, або 61,8 відс. плану,

¹⁴ Без урахування видатків на судову владу.

переважно на розвиток мережі й утримання автомобільних доріг загального користування державного значення і заходи з ліквідації наслідків збройної агресії.

При цьому у грудні видатки проведено у сумі 561,8 млрд грн, що в 1,8 раза більше, ніж, у середньому, в січні – листопаді, насамперед через проведення видатків на придбання товарів і оплату послуг.

Інформацію про виконання у 2023 році плану видатків державного бюджету наведено в додатку 3.

Упродовж 2023 року до первісно затвердженого Закону чотири рази вносилися зміни для збільшення видатків на здійснення заходів із підвищення обороноздатності та безпеки держави, подолання негативних наслідків, спричинених широкомасштабною збройною російською агресією проти України.

Внесеними в лютому – жовтні змінами¹⁵ до Закону видатки державного бюджету збільшено на 812,3 млрд грн, або у 1,3 раза, – до 3 трлн 393 млрд гривень. При цьому видатки на **національну безпеку й оборону** для головних розпорядників збільшено до 1 трлн 944,2 млрд грн, **резервний фонд** – до 33 млрд грн, **соціальний захист громадян**, які потрапили у складні життєві обставини, – до 102,7 млрд грн, тоді як на **обслуговування державного боргу** зменшено до 265 млрд гривень.

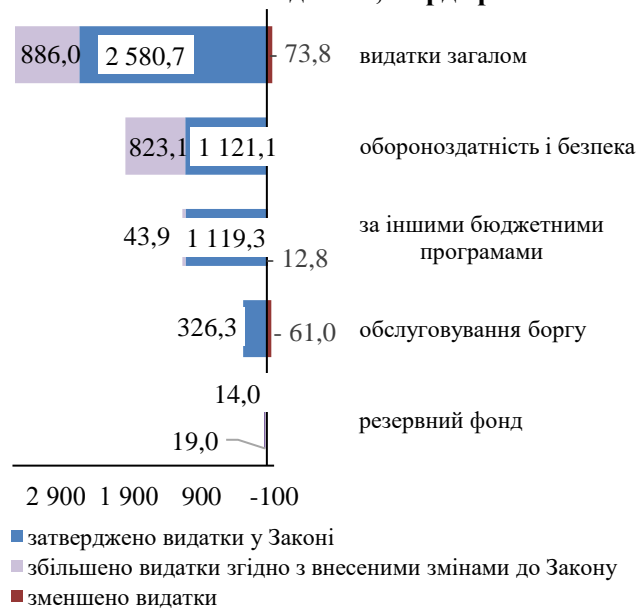

Довідково. У законі про державний бюджет на 2024 рік видатки для дев'яти головних розпорядників, що забезпечують обороноздатність і безпеку держави, затверджено в сумі 1 трлн 653 млрд грн, з яких за загальним фондом – 1 трлн 542,8 млрд гривень. У 2023 році за загальним фондом видатки головних розпорядників на виконання вказаних заходів проведені у сумі 1 трлн 843,8 млрд грн, або 99,7 відс. плану на рік, що на 301 млрд грн більше, ніж передбачено на 2024 рік. Відтак, у 2024 році такі видатки потребуватимуть перегляду.

Головними розпорядниками не забезпечено затвердження та подання до Казначейства 11 із 460 паспортів бюджетних програм для здійснення видатків і надання кредитів, насамперед, за бюджетними

Діаграма 11. Внесення змін до Закону в частині видатків, млрд грн

¹⁵ Закони України від 24 лютого 2023 року № 2953-IX, від 21 березня 2023 року № 2992-IX, від 29 червня 2023 року № 3166-IX і від 06 жовтня 2023 року № 3415-IX.

програмами спеціального фонду, видатки за якими здійснюються за рахунок надходження коштів у рамках програм допомоги ЄС і грантів урядів іноземних держав, міжнародних організацій.

За інформацією Мінфіну та Казначейства, отриманою на запит Рахункової палати, станом на 31.12.2023 головні розпорядники:

надали для погодження Мінфіну 453 паспорти, із них погоджено – 450, повернено на доопрацювання – за трьома бюджетними програмами 0411250 „Забезпечення функціонування бюджетної установи „Центр гуманітарного розмінування”; 2801250 „Витрати Аграрного фонду пов’язані з комплексом заходів із зберігання, перевезення, переробки та експортом об’єктів державного цінового регулювання державного інтервенційного фонду”; 3101690 „Реалізація спільного з Урядом Французької Республіки проекту постачання рейок акціонерному товариству „Українська залізниця”;

не подали Казначейству паспортів за 11-ма бюджетними програмами, у тому числі за трьома бюджетними програмами Агентства відновлення, двома – Мінінфраструктури, решту – п’ятьма головними розпорядниками, й один – затверджений і погоджений Мінфіном за бюджетною програмою Міненерго.

Видатків загального фонду державного бюджету проведено на 59,8 млрд грн, або 1,9 відс., менше плану на звітний період, насамперед за видатками з обслуговування державного боргу й окремими видатками з надання соціальної та медичної допомоги населенню.

план

3 трлн **94,1** млрд грн

виконано

3 трлн **34,3** млрд грн

у результаті

менші плану видатки на:

28,9 млрд грн – за бюджетними програмами головних розпорядників;

17,7 млрд грн – обслуговування державного боргу;

7,5 млрд грн – трансферти місцевим бюджетам;

5,7 млрд грн – не розподілено КМУ кошти резервного фонду

У період воєнного стану Казначейство виконує свої повноваження відповідно до порядку, затвердженого постановою КМУ¹⁶. Казначейство, зокрема, здійснює платежі за дорученнями клієнтів з урахуванням ресурсної забезпеченості ЄКР у визначеній черговості. Першочергово здійснюються видатки на національну безпеку й оборону, погашення та обслуговування державного боргу, виконання

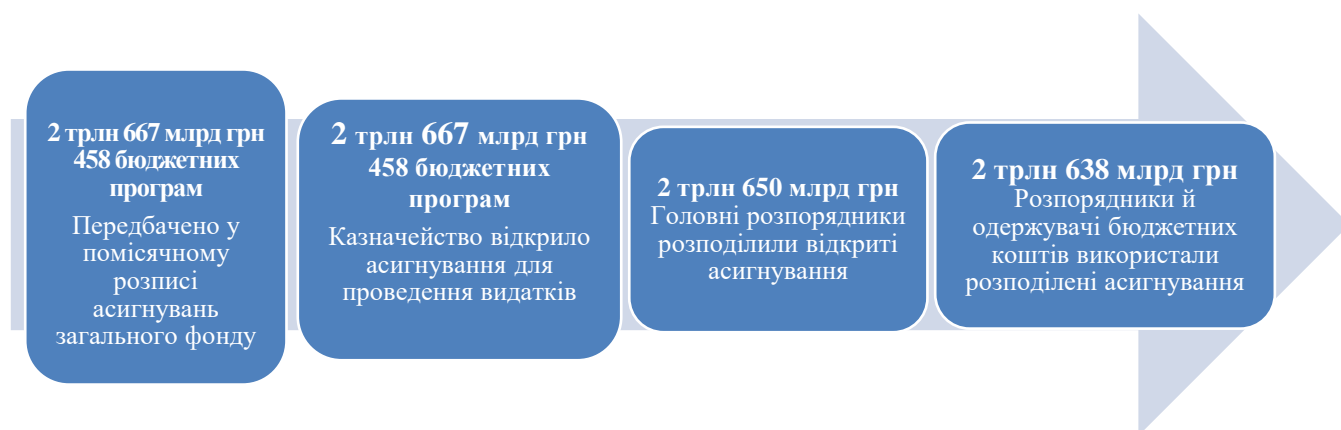
¹⁶ Постанова КМУ від 09 червня 2021 року № 590 „Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану”

гарантійних зобов'язань, виплати за державними деривативами, фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, оплату праці та нарахування на заробітну плату, соціальне забезпечення, реалізацію програм державних гарантій медичного обслуговування населення, придбання медикаментів і перев'язувальних матеріалів тощо.

Крім того, Казначейство має право залучати на поворотній основі кошти ЄКР для покриття тимчасових касових розривів загального фонду державного бюджету з поверненням залучених коштів не пізніше наступного бюджетного періоду, який настане після припинення або скасування дії воєнного стану.

Відповідно до сальдового балансу рахунків заборгованість загального фонду державного бюджету перед ЄКР на 01 січня 2024 року становила 226,6 млрд гривень.

Схема. Виконання плану видатків загального фонду¹⁷

Заплановані на січень – грудень видатки загального фонду за 357-ма бюджетними програмами проведені менше плану на суму **25,4 млрд грн**¹⁷, з них на:

9 млрд грн, або 4,9 відс., – за бюджетними програмами Мінсоцполітики, насамперед на підтримку малозабезпечених сімей, соціальний захист осіб з інвалідністю та соціальний захист дітей і сім'ї, що, за інформацією, отриманою на запит Рахункової палати, спричинено, зокрема, виплатою пільг і допомог фактичній чисельності осіб, які скористалися правом на їх отримання;

4 млрд грн, або 2,7 відс., – за бюджетними програмами МОЗ, насамперед на реалізацію програми державних гарантій медичного обслуговування населення, що, відповідно до звіту про виконання паспорт бюджетної програми, спричинено, зокрема, проведенням верифікації, за даними електронної системи охорони здоров'я, активних декларацій, кількість яких зменшилась;

¹⁷ За винятком надання кредитів, видатків на міжбюджетні трансферти, обслуговування державного боргу і за бюджетною програмою 3511030 „Резервний фонд”.

4 млрд грн, або 0,3 відс., – за бюджетними програмами Міноборони, що, за інформацією, отриманою на запит Рахункової палати, спричинено, зокрема, економією коштів, яка утворилася при закупівлі предметів, матеріалів, обладнання й інвентарю та продуктів харчування для забезпечення діяльності ЗСУ, підготовку кадрів і військ, медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни.

! Не здійснювалися видатки за 14-ма бюджетними програмами 11-ти головних розпорядників на суму 3,5 млрд грн, внаслідок, зокрема, тривалого затвердження документів, необхідних для початку проведення видатків, та незавершення процедур закупівель.

Видатки за 87-ма бюджетними програмами **проведені у запланованому обсязі** на суму 602,5 млрд грн, з яких:

289 млрд грн – за 16-ма бюджетними програмами МВС;

272 млрд грн – на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок і підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів ПФУ.

Крім того, видатки на обслуговування державного боргу на 17,7 млрд грн, або 6,7 відс., менші плану. За оцінкою Рахункової палати, економії коштів сприяли, насамперед менші порівняно з врахованими у розрахунках показників державного бюджету на 2023 рік:

індекс споживчих цін (індекс інфляції) у березні та вересні 2023 року до березня та вересня 2022 року, що впливає на розрахунок купонних платежів за ОВДП, дохідність за якими прив'язана до рівня індексу споживчих цін¹⁸ (економія – 20,6 млрд грн);

середній у 2023 році обмінний курс гривні до іноземних валют, зокрема долара США на 13,3 відс. (економія – 11,2 млрд грн);

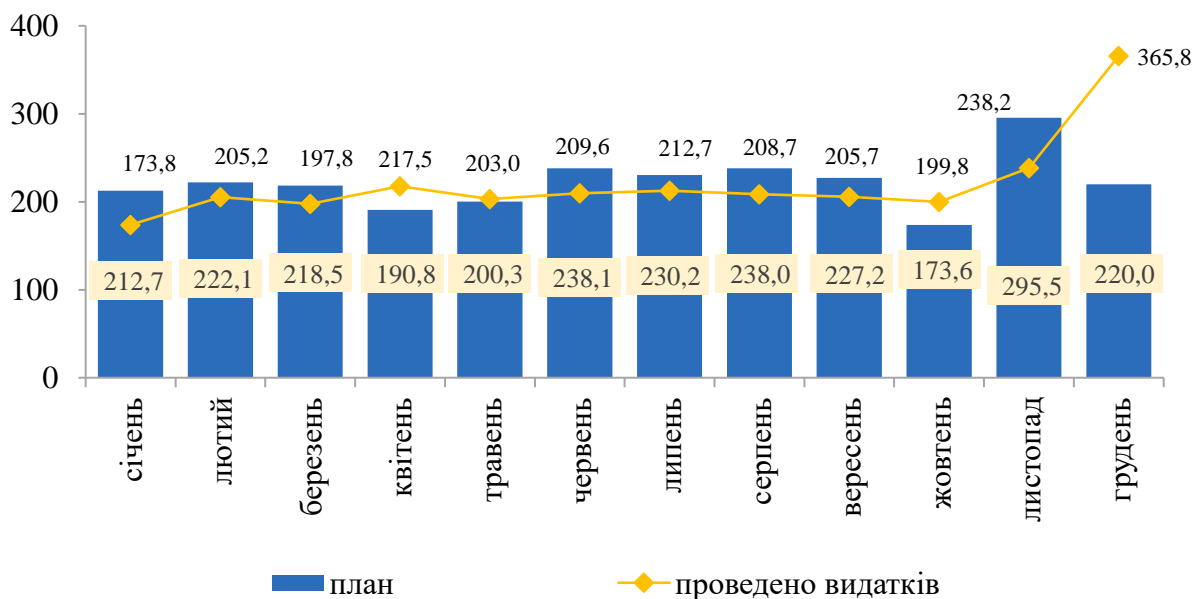
середня облікова ставка НБУ, за якою обчислюється дохідність за придбаними НБУ Військовими облігаціями (економія – 7,3 млрд гривень).

Найбільший обсяг видатків загального фонду¹⁷ проведено у грудні, що спричинено здійсненням видатків за бюджетними програмами окремих головних розпорядників з недотриманням помісячного плану, зокрема через тривалість здійснення закупівель товарів, робіт і послуг, у тому числі оборонного призначення, а також черговості проведення видатків в умовах воєнного стану.

¹⁸ ОВДП, випущені відповідно до постанови КМУ від 04 жовтня 2017 року № 748 „Про здійснення у 2017 році правочину з державним боргом”.

Діаграма 12. Проведення видатків відповідно до помісячного плану державного бюджету у 2023 році, млрд грн

Зокрема, виконання плану видатків за бюджетними програмами:

Мінстратегпрому в січні – листопаді щомісяця в середньому становило 21,5 відс., тоді як у грудні проведено видатків утричі більше плану, насамперед на виконання державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення;

Мінцифри в січні – листопаді щомісяця в середньому – 65,5 відс., тоді як у грудні проведено видатків у 3,8 раза більше плану, насамперед на дослідження і розробки, окремих заходів розвитку по реалізації державних (регіональних) програм з електронного урядування;

Мінмолоді в січні – листопаді щомісяця в середньому – 80,4 відс., тоді як у грудні проведено видатків у 1,5 раза більше плану, насамперед на придбання товарів, робіт і послуг для розвитку фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту, підготовку і участь національних збірних команд у Паралімпійських і Дефлімпійських іграх;

Мінкультури в січні – листопаді щомісяця в середньому – 80,5 відс., тоді як у грудні проведено видатків у 1,6 раза більше плану, насамперед на виробництво та трансляцію телерадіопрограм для державних потреб, збирання, обробку та

розповсюдження офіційної інформаційної продукції, фінансову підтримку системи державного іномовлення України.

КМУ, Мінфін і окремі головні розпорядники не переглянули затверджені на 2023 рік обсяги видатків загального фонду за деякими бюджетними програмами, які щомісяця як у попередніх роках так і у звітному році, проводилися в обсягах менше плану або взагалі не проводилися. Ці видатки можна було спрямувати на вирішення першочергових потреб держави в умовах воєнного стану.

У 2022 і 2023 роках видатки за окремими бюджетними програмами проводилися менше плану, або взагалі не проводилися. Пропозиції щодо перегляду обсягу цих видатків Рахункова палата надавала ще за підсумками виконання закону про державний бюджет у січні – червні та січні – вересні. Зокрема, за бюджетними програмами:

➤ **2301400 на забезпечення медичних заходів окремих державних програм і комплексних заходів програмного характеру.** У 2022 році видатки за цією програмою проведено на 3,1 млрд грн, або 28,2 відс., менше плану, у 2023 році – на 1 млрд грн, або 10,6 відс., менше плану;

➤ **3511130 на внески до міжнародних організацій.** У 2022 році видатки за цією програмою затверджено в сумі 444,2 млн грн, впродовж року за рішеннями Уряду їх обсяг зменшено на 443,3 млн грн і перерозподілено на інші бюджетні програми, проте проведення видатків на суму 9 млн грн не розпочато. У 2023 році не розпочато проведення затверджених на рік видатків у сумі 1,4 млрд гривень. У законі про державний бюджет на 2024 рік видатки затверджені у сумі 1,4 млрд грн;

➤ **6381250 на утилізацію компонентів рідкого ракетного палива (гептилу).** У 2022 році видатки за цією програмою проведено на 24 млн грн, або 28,2 відс., менше плану на рік. У 2023 році не розпочато проведення затверджених на рік видатків у сумі 100 млн гривень. У законі про державний бюджет на 2024 рік видатки затверджено в сумі 372,5 млн грн;

➤ **0414030 на щоквартальну плату домогосподарствам за ведення записів доходів, витрат та інших відомостей під час проведення обстеження умов їх життя.** У 2022 році видатки за цією програмою затверджено в сумі 7,9 млн грн, упродовж року за рішеннями Уряду їх обсяг зменшено на 5,8 млн грн і перерозподілено на інші бюджетні програми, проте проведення видатків у сумі 2,1 млн грн так і не розпочато. У 2023 році не розпочато проведення затверджених на рік видатків у сумі 6,3 млн гривень. У законі про державний бюджет на 2024 рік видатки затверджено в сумі 7,1 млн грн;

➤ **0951020 на здійснення правосуддя Апеляційною палатою Вищого суду з питань інтелектуальної власності.** У 2022 році видатки за цією програмою затверджено в сумі 3,8 млн грн, упродовж року за рішеннями Уряду їх обсяг зменшено на 1,4 млн грн і перерозподілено на інші бюджетні програми, проте проведення видатків у сумі 2,4 млн грн так і не розпочато. У 2023 році не розпочато проведення затверджених на рік видатків у сумі 2 млн гривень. У законі про державний бюджет на 2024 рік видатки затверджено в сумі 1,4 млн грн;

➤ **2701270 на здійснення природоохоронних заходів, зокрема з покращення стану довкілля.** У 2022 році видатки за цією програмою затверджено в сумі 207,6 млн грн, упродовж року за рішеннями Уряду їх обсяг зменшено на 47,2 млн грн і перерозподілено на інші бюджетні програми, проте проведення видатків у сумі 160,4 млн грн так і не розпочато. У 2023 році видатки проведено лише у грудні на суму 16 млн грн, що на 77,8 млн грн менше плану на рік. У законі про державний бюджет на 2024 рік видатки затверджено в сумі 100 млн грн;

➤ **3101110 на створення містобудівного кадастру на державному рівні.** У 2022 році видатки за цією програмою затверджено в сумі 76,5 млн грн, упродовж року за рішеннями Уряду їх обсяг зменшено на 7,7 млн грн і перерозподілено на інші бюджетні програми, проте видатки проведено на 66,7 млн грн, або 97,2 відс., менше плану. У 2023 році видатки проведено в сумі 7,7 млн грн, що на 39,4 млн грн менше плану на рік. У законі про державний бюджет на 2024 рік видатки затверджено в сумі 47 млн гривень.

КМУ у 2023 році розподілив 80,8 відс. затвердженого в Законі обсягу резервного фонду (33,4 млрд грн), при цьому найбільше на заходи із зміцнення обороноздатності та безпеки держави.

У постанові КМУ від 06 січня 2023 року № 14 „Деякі питання виконання Державного бюджету України у 2023 році в умовах воєнного стану”, зокрема, відновлено дію Порядку використання коштів резервного фонду бюджету, затвердженого постановою КМУ від 29 березня 2002 року № 415¹⁹, відповідно до якого кошти резервного фонду мають виділятися на здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проекту бюджету. Кошти фонду виділяються на безповоротній основі або на умовах повернення.

¹⁹ Постановою КМУ від 01 березня 2022 року № 175 „Тимчасовий порядок виділення та використання коштів з резервного фонду бюджету в умовах воєнного стану” зупинено дію зазначеного Порядку до припинення чи скасування воєнного стану.

Діаграма 13. Напрями спрямування коштів резервного фонду за рішеннями, прийнятими Урядом у 2023 році, млрд грн

КМУ у 2023 році розподілив із резервного фонду 27 млрд грн:

- прийняв рішень про виділення 27,7 млрд грн;
- скасував розпорядженням КМУ від 27 грудня 2023 року № 1208-р як нереалізоване розпорядження від 07 лютого 2023 року № 115-р, яким виділено Одеській області 30 млн грн з резервного фонду державного бюджету для відновлення електропостачання і зменшено на суму 0,7 млрд грн обсяг коштів за раніше прийнятими шістьма рішеннями²⁰.

При цьому Мінфін у помісячному розписі асигнувань загального фонду державного бюджету не відобразив зменшення видатків за 5-ма бюджетними програмами на суму 0,7 млрд гривень. У результаті ці зміни не відображено у звіті про виконання державного бюджету.

Казначейство відкрило асигнування за 66-ма бюджетними програмами головних розпорядників відповідно до помісячного розпису на суму 27,7 млрд гривень. Видатки проведено в сумі 23,9 млрд грн, що на 3,8 млрд грн менше плану. При цьому не розпочато проведення видатків і надання кредитів на 2 млрд грн, з яких:

²⁰ Розпорядження КМУ від 04 квітня 2023 року № 285-р, від 12 травня 2023 року № 427-р, від 06 червня 2023 року № 498-р, від 04 серпня 2023 року № 681-р, від 01 вересня 2023 року № 770-р, від 22 вересня 2023 року № 837-р.

1,3 млрд грн – на надання гуманітарної допомоги державам Африки й Азії, що, за інформацією, отриманою на запит Рахункової палати, пов'язано з незавершенням закупівлі зерна відповідно до визначених КМУ умов²¹, зокрема неможливістю постачальників до кінця 2023 року сформувати необхідну партію зерна на умовах поставки FOB до глибоководних портів Чорного моря;

0,4 млрд грн – на надання кредитів суб'єктам господарювання незалежно від форми власності, що здійснюють виробництво електричної енергії на теплових електростанціях та/або теплоелектроцентралях.

Крім того, статтею 36 Закону у 2023 році Уряду надано право, як виняток з положень статті 24² БКУ, спрямовувати кошти **державного дорожнього фонду** для надання гарантії компенсації шкоди, заподіяної збройною російською агресією проти України та воєнними діями на території України фрахтувальникам, операторам та/або власникам морських суден і суден внутрішнього плавання, що ходять під прапором України та під прапорами іноземних держав.

На виконання цієї статті КМУ постановою від 26 травня 2023 року № 548 затвердив порядок надання таких гарантій. Відповідно до цього порядку **компенсація надається судновласнику**, якому страховиком письмово відмовлено у наданні страхового відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок збройної російської агресії проти України та воєнних дій на території України. При цьому для отримання компенсації шкоди судновласник подає необхідні документи до **Мінінфраструктури**, у разі їх відповідності встановленим вимогам, міністерство розробляє проєкт рішення КМУ про спрямування коштів **державного дорожнього фонду** для компенсації шкоди.

КМУ прийняв рішення²² про виділення з резервного фонду 0,8 млрд грн **Мінекономіки для приватного акціонерного товариства „Експортно-кредитне агентство”** з метою гарантування безпеки судноплавства та сприяння стабільності морських перевезень. Ці кошти використані в повному обсязі.

*У статті 40 закону про державний бюджет на 2024 рік встановлено, що у 2024 році на ці заходи можуть надаватися гарантії компенсації шкоди, заподіяної внаслідок російської збройної агресії проти України та воєнних дій на території України, у сумі до 2 млрд грн за рахунок коштів **резервного фонду державного бюджету**.*

²¹ Постанова КМУ від 21 березня 2023 року № 253 „Про надання гуманітарної допомоги державам Африки та Азії та скасування постанов Кабінету Міністрів України від 24 листопада 2022 року № 1313 і від 23 грудня 2022 року № 1421”.

²² Постанова КМУ від 02 листопада 2023 року № 1140 „Про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету для гарантування безпеки судноплавства та сприяння стабільності морських перевезень”.

У 2023 році видатки спеціального фонду проведено на 215 млрд грн, або 18 відс., менше плану на рік.

план
1 трлн 195,5 млрд грн

виконано
980,5 млрд грн

у результаті

менші плану видатки на:

123,2 млрд грн з реалізації інвестиційних проєктів за рахунок кредитів (позик) від іноземних держав, іноземних фінансових установ і МФО;

26,1 млрд грн за програмами допомоги ЄС і грантами урядів іноземних держав, міжнародних організацій;

23,8 млрд грн з Фонду ліквідації;

18,9 млрд грн з державного дорожнього і фондів,

На кінець 2023 року залишок коштів Фонду ліквідації становив 23,8 млрд грн, або 38,4 відс. його ресурсу, що насамперед спричинено невикористанням головними розпорядниками виділених коштів.

Виділені з Фонду ліквідації кошти і не використані головними розпорядниками за бюджетними програмами в кінці року повернено до Фонду ліквідації. У 2024 році за рішенням КМУ на проєкти, розпочаті у 2023 році, можуть виділятися кошти з цього фонду за зверненнями заявників²³.

²³ Відповідно до Порядку використання коштів Фонду ліквідації, затвердженого постановою КМУ від 10 лютого 2023 року № 118.

Діаграма 14. Проведення головними розпорядниками витатків за рахунок Фонду ліквідації у 2023 році, млн грн

Агентству відновлення із Фонду ліквідації виділено:

- постановою КМУ від 19 червня 2023 року № 617 на будівництво, ремонт та інші інженерно-технічні заходи із захисту об'єктів критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектору критичної інфраструктури – 10 млрд гривень. Обсяг цих коштів, відповідно до постанови КМУ від 01 вересня 2023 року № 951, збільшено до 18,9 млрд гривень. Витатки проведено в сумі 13,3 млрд грн, з яких 13 млрд грн – попередня оплата;
- постановою КМУ від 25 липня 2023 року № 770 на будівництво і відновлення об'єктів інфраструктури житлового та громадського призначення, громадських будинків та споруд – 3,6 млрд гривень. Витатки проведено в сумі 0,4 млрд грн, з яких 73,8 відс. – попередня оплата;
- постановою КМУ від 04 серпня 2023 року № 823 на відновлення населених пунктів, які постраждали внаслідок російської збройної агресії, – 3,4 млрд гривень. Витатки проведено менше плану на 2,8 млрд гривень.

За інформацією Агентства відновлення, отриманою на запит Рахункової палати, проведення витатків менше виділених обсягів спричинено відсутністю

затвердженої проєктної документації, довготривалою процедурою отримання необхідних дозвільних документів на проведення будівельних робіт, тривалим відновленням та отриманням правовстановлюючих і технічних документів від власників майна.

Видатки за рахунок коштів Фонду ліквідації на надання субвенції місцевим бюджетам на реалізацію проєктів (об'єктів, заходів) за бюджетною програмою **Мінінфраструктури** на 5,9 млрд грн, або 63,1 відс., менші плану.

КМУ розпорядженням від 16 червня 2023 року № 534-р виділив із Фонду ліквідації Мінінфраструктури 6,6 млрд грн для надання цієї субвенції.

За зверненнями обласних військових адміністрацій до Мінінфраструктури КМУ п'ять разів приймав рішення²⁴ щодо надання цієї субвенції, а саме: збільшив обсяг виділених коштів у серпні – до 11,4 млрд грн, у вересні – до 11,9 млрд грн, надалі зменшив цей обсяг у жовтні – до 10,6 млрд грн, у грудні – до 9,3 млрд грн і вніс зміни до переліку проєктів.

У липні – серпні з державного бюджету надано місцевим бюджетам 11,4 млрд грн цієї субвенції. У зв'язку зі зменшенням обсягу коштів, виділених рішеннями КМУ, у листопаді та грудні до Фонду ліквідації повернено 0,8 і 7,2 млрд грн відповідно. На 01 січня 2024 року на реалізацію проєктів використано 3,4 млрд гривень.

У 2023 році окремі видатки спеціального фонду державного бюджету, які здійснюються за рахунок надходження коштів у рамках програм допомоги ЄС і грантів урядів іноземних держав, міжнародних організацій, проведено на 26,1 млрд грн менше плану на рік, що спричинено тривалим укладанням і виконанням контрактів, отриманням наприкінці року коштів.

Відповідно до статті 33 Закону у разі залучення у 2023 році державою коштів у рамках програм допомоги і грантів ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ, такі кошти за рішенням КМУ спрямовуються за спеціальним фондом державного бюджету на реалізацію інвестиційних проєктів, зокрема на здійснення заходів з відновлення України та ліквідації наслідків збройної російської агресії.

За рахунок грантів, які надходять відповідно до грантових угод між Японським агентством міжнародного співробітництва (JICA) й Урядом України від 09 березня 2023 року і від 14 квітня 2023 року на реалізацію Програми

²⁴ Рішення КМУ від 09 серпня 2023 року № 688-р, від 08 вересня 2023 року № 799-р, від 27 жовтня 2023 року № 1114, від 22 грудня 2023 року № 1178-р і від 27 грудня 2023 року № 1204-р.

екстреного відновлення (першої та другої фаз)²⁵, заплановано видатки у сумі 18,3 млрд грн за чотирма новими бюджетними програмами:

Міненерго 2401340 на придбання обладнання для енергетичного обслуговування й агентського обслуговування – 8,9 млрд грн;

Агентства відновлення 3111400 на придбання обладнання для транспортного обслуговування, управління відходами від руйнувань, водопостачання, водовідведення, для сектору комунальних послуг на рівні органів місцевого самоврядування й агентського обслуговування – 7,9 млрд грн;

МОЗ 2301290 на придбання обладнання для надання медичних послуг і агентського обслуговування – 1,3 млрд грн;

МВС 1006160 на придбання обладнання для гуманітарного розмінування й агентського обслуговування – 147 млн гривень.

У помісячному розписі спеціального фонду державного бюджету проведення цих видатків планувалося на грудень, при цьому зміни до розпису для проведення видатків МВС внесено 15 грудня, МОЗ – 20 грудня, Міненерго – 28 грудня.

У 2023 році проведено видатки лише за бюджетною програмою МВС 1006160. За іншими бюджетними програмами видатки не проводилися, що, за інформацією МОЗ, Агентства відновлення і Міненерго, отриманою на запити Рахункової палати, спричинено, зокрема, тривалим приведенням документації у відповідність до вимог чинного законодавства та підписанням відповідних угод для використання грантової допомоги, затвердженням паспорта бюджетної програми в останні дні грудня.

 За рахунок надходження в рамках програм бюджетної підтримки ЄС заплановано на грудень видатки за бюджетною програмою Агентства відновлення 3111380 „Забезпечення реалізації проектів щодо відновлення інфраструктури за програмою „Підтримка швидкого відновлення України” у сумі 5,9 млрд гривень. Кошти бюджетної підтримки ЄС надійшли 19 грудня 2023 року у сумі 6,1 млрд гривень. У 2023 році видатки за цією бюджетною програмою не проведено, що, за інформацією Агентства відновлення, отриманою на запит Рахункової палати, спричинено відсутністю затвердженого порядку використання бюджетних коштів через неузгодження напрямів використання цих коштів.

 За рахунок гранту МБРР на відновлення і розвиток енергетичної інфраструктури²⁶ заплановано видатки за новою бюджетною програмою

²⁵ Постанова КМУ від 22 вересня 2023 року № 1021 „Про спрямування за спеціальним фондом державного бюджету коштів, які надходять відповідно до грантових угод між Японським агентством міжнародного співробітництва (JICA) та Урядом України на реалізацію Програми екстреного відновлення (першої та другої фаз)”.

²⁶ Розпорядження КМУ від 10 жовтня 2023 року № 917-р.

Міненерго 2401370 „Відновлення та розвиток енергетичної інфраструктури” у сумі 2,2 млрд гривень.

У помісячному розписі спеціального фонду державного бюджету проведення цих видатків планувалося у листопаді – грудні. Видатки за цією бюджетною програмою проведено у сумі 282,7 млн грн, або 12,7 відс. плану. Нездійснення у запланованому обсязі видатків, за інформацією Міненерго, отриманою на запит Рахункової палати, спричинено перенесенням термінів поставки обладнання.

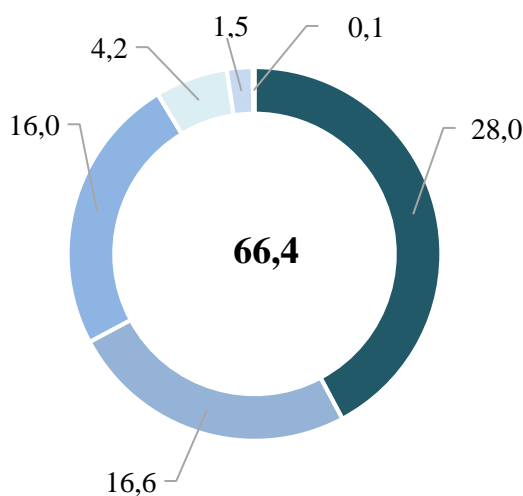
 У 2023 році видатки державних фондів, утворених у складі спеціального фонду державного бюджету відповідно до статей 24²– 24⁵ БКУ, проведено в сумі 67,1 млрд грн, або 78 відс. плану, за наявності ресурсів у цих фондах.

Державний дорожній фонд

 9,4 млрд грн – залишки коштів на початок року
74,2 млрд грн – надходження

 66,4 млрд грн – видатки і надання кредитів, або **78,9** % плану і **79,5** % наявних коштів

Діаграма 15. У 2023 році 25 відс. видатків і надання кредитів державного дорожнього фонду використано на виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, млрд грн

- Розвиток мережі й утримання автомобільних доріг загального користування державного значення
- Виконання боргових зобов'язань за запозиченнями
- Будівництво, реконструкція, ремонт і утримання автодоріг місцевого значення
- Оновлення рухомого складу, будівництво та реконструкція об'єктів залізничного транспорту
- Розбудова прикордонної дорожньої інфраструктури на українсько-польському кордоні
- Розвиток, розбудова, відновлення та забезпечення сталих транспортних зв'язків дорожньої інфраструктури

У 2023 році проведено видатків і надано кредитів за рахунок коштів державного дорожнього фонду на 17,8 млрд грн, або 21,1 відс., менше плану. Видатки і надання кредитів не проводилися за двома бюджетними програмами Агентства відновлення:

11,4 млрд грн на розвиток автомагістралей і реформу дорожнього сектору, що, за інформацією Агентства відновлення, отриманою на запит Рахункової палати, пов'язано із внесенням змін до фінансових угод, зокрема в частині технічного опису проєктів, напрямів використання кредитних коштів, крім того, за окремими проєктами фінансові угоди не ратифіковано;

0,7 млрд грн на фінансове забезпечення заходів з розвитку аеродромної інфраструктури, у тому числі завершення будівництва, реконструкції аеродромної та енергетичної інфраструктури, задіяної у забезпеченні належного функціонування Міжнародного аеропорту „Львів” імені Данила Галицького, та фінансове забезпечення заходів із забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до державних програм.

Залишок коштів державного дорожнього фонду станом на 01.01.2024 у сумі 17,2 млрд грн у 2024 році, як виняток з положень статті 24² БКУ, спрямовується за рішенням КМУ на заходи, визначені пунктом 1 частини четвертої статті 3 Закону України „Про джерела фінансування дорожнього господарства України”, зокрема, на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування державного значення, пунктів пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення.

Державний фонд поводження з радіоактивними відходами

2,5 млрд грн – залишки коштів на початок року

652 млн грн – надходження

390 млн грн – видатки

12,2 % наявних коштів

Державний фонд розвитку водного господарства

316 млн грн – залишки коштів на початок року

161 млн грн – надходження

136 млн грн – видатки

28,6 % наявних коштів

Державний фонд внутрішніх водних шляхів

133 млн грн – залишки коштів на початок року

712 млн грн – надходження

221 млн грн – видатки

26,2 % наявних коштів

У 2023 році головними розпорядниками не забезпечено використання коштів, які надійшли до спеціального фонду державного бюджету як добровільні внески (благодійні пожертви) від фізичних і юридичних осіб приватного права та/або публічного права на відкриті в НБУ рахунки цих розпорядників для фінансового забезпечення заходів з відсічі збройної агресії

проти України та ліквідації її наслідків, національної безпеки й оборони, відновлення, підтримки і розвитку України, надання гуманітарної допомоги („UNITED24”).

Відповідно до Закону України від 11 квітня 2023 року № 3035-ІХ „Про внесення змін до Бюджетного кодексу України” розділ VI „Прикінцеві та перехідні положення” БКУ доповнено новим пунктом 56, у якому встановлено, що:

кошти, які надійшли на рахунки головних розпорядників, відкритих в НБУ, є джерелом формування спеціального фонду державного бюджету, **обліковуються окремо у складі доходів як інші неподаткові надходження**;

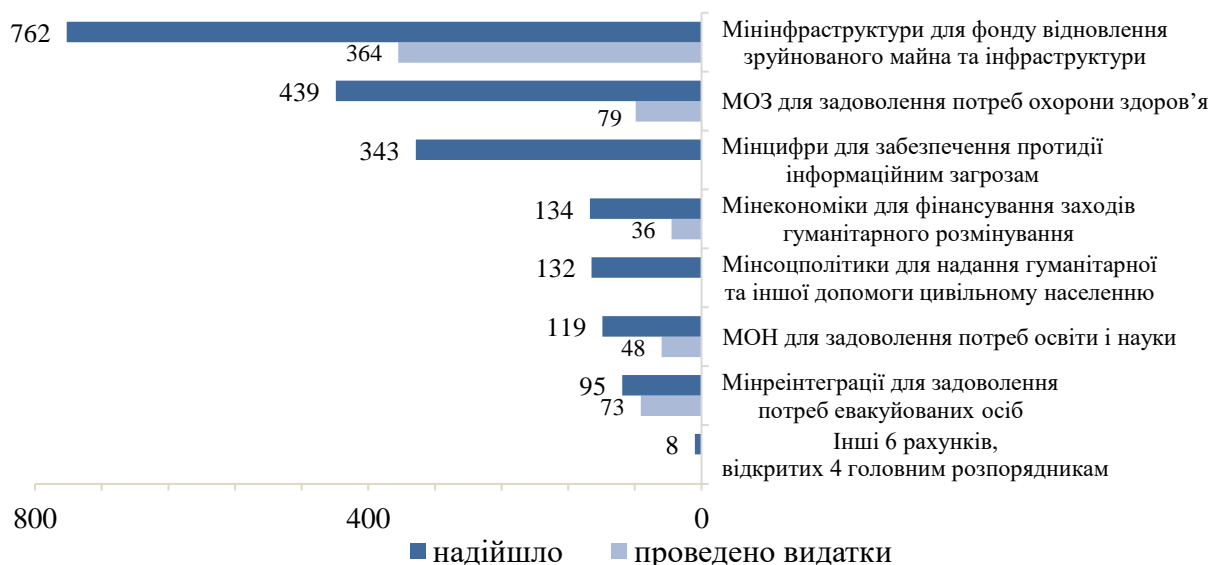
КМУ здійснює розподіл цих коштів, їх передачу іншим головним розпорядникам та затверджує порядки використання таких коштів;

Казначейство на підставі звітів головних розпорядників щомісяця складає звіти про надходження і використання таких коштів щодо кожного з відповідних рахунків, відкритих у НБУ.

Цими змінами встановлено єдині вимоги до використання й обліку таких коштів, при цьому потребували внесення змін раніше затверджені порядки використання цих коштів.

У 2023 році надходження добровільних внесків становили 2 млрд грн на 13 рахунках, відкритих 11 головним розпорядникам. Відповідно до рішень КМУ головним розпорядникам розподілено 932 млн грн, або 45,9 відс. надходжень коштів, проведено видатків у сумі 600 млн грн, або 64,4 відс. розподілених і 29,5 відс. отриманих коштів.

Діаграма 16. Використання у 2023 році коштів, що надійшли як добровільні внески на рахунки головних розпорядників в НБУ, млн грн

У 2023 році не розподілялися і не використовувалися кошти з дев'яти рахунків восьми головних розпорядників на загальну суму 484 млн грн, зокрема Мінцифри – 343 млн грн з рахунку для забезпечення протидії інформаційним загрозам з боку держави-агресора, кіберзахисту, відновлення та розвитку цифрової інфраструктури держави, оскільки до міністерства не надходила необхідна кількість пропозицій для прийняття рішення про розподіл коштів²⁷.

У 2023 році на спеціальний рахунок для збору коштів на підтримку ЗСУ, відкритий у НБУ, надійшло 10,3 млрд грн, з яких 8,7 млрд грн використано для фінансування заходів, пов'язаних із відсіччю збройної російської агресії проти України.

Відповідно до пункту 3 Порядку використання рахунків для залучення добровільних внесків (благодійних пожертв) на підтримку України „UNITED24”, затвердженого постановою КМУ від 19 квітня 2022 року № 472, кошти, що надходять на спеціальний рахунок для збору коштів на підтримку ЗСУ, використовуються Міноборони. Кошти із зазначеного рахунка можуть використовуватися також СБУ, МВС, Нацполіцією, Держприкордонслужбою, ДСНС, Нацгвардією, Держспецзв'язком й іншими державними органами, що здійснюють керівництво військовими формуваннями та правоохоронними органами, іншими державними органами, задіяними у відсічі збройної агресії проти України, для задоволення потреб їх підрозділів, територіальних підрозділів і подолання наслідків збройної агресії за погодженням із Міноборони. Ці кошти за погодженням з Міноборони можуть перераховуватися військовим частинам, підрозділи яких ведуть воєнні (бойові) дії на лінії бойового зіткнення, у розмірі, що не перевищує 10 млн грн на календарний рік для однієї військової частини, і використовуватися для задоволення першочергових потреб.

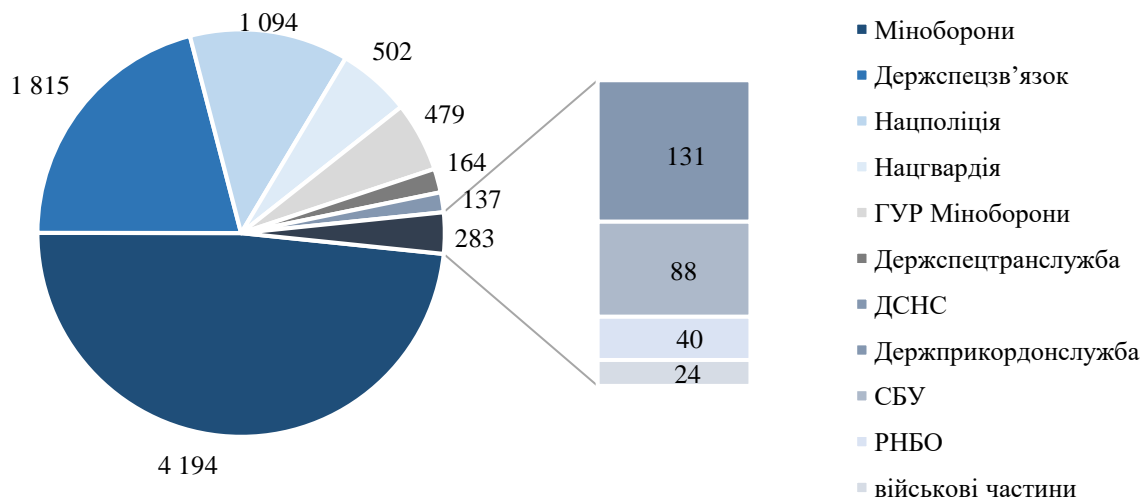
Відповідно до пункту 8 цього Порядку державні органи, військові частини, що використовують кошти із спеціального рахунка для збору коштів на підтримку ЗСУ, подають Міноборони інформацію про використання коштів за формою, визначеною Міноборони, не рідше ніж один раз на три дні.

Надходження цих коштів обліковується як інші джерела **власних надходжень бюджетних установ**, а саме як надходження, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб і від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів, у тому числі заходів з відчуження для суспільних потреб земельних ділянок та розміщених на них інших об'єктів нерухомого майна, що перебувають у приватній власності фізичних або юридичних осіб. Ці

²⁷ За інформацією головного розпорядника коштів державного бюджету, отриманою на запит Рахункової палати.

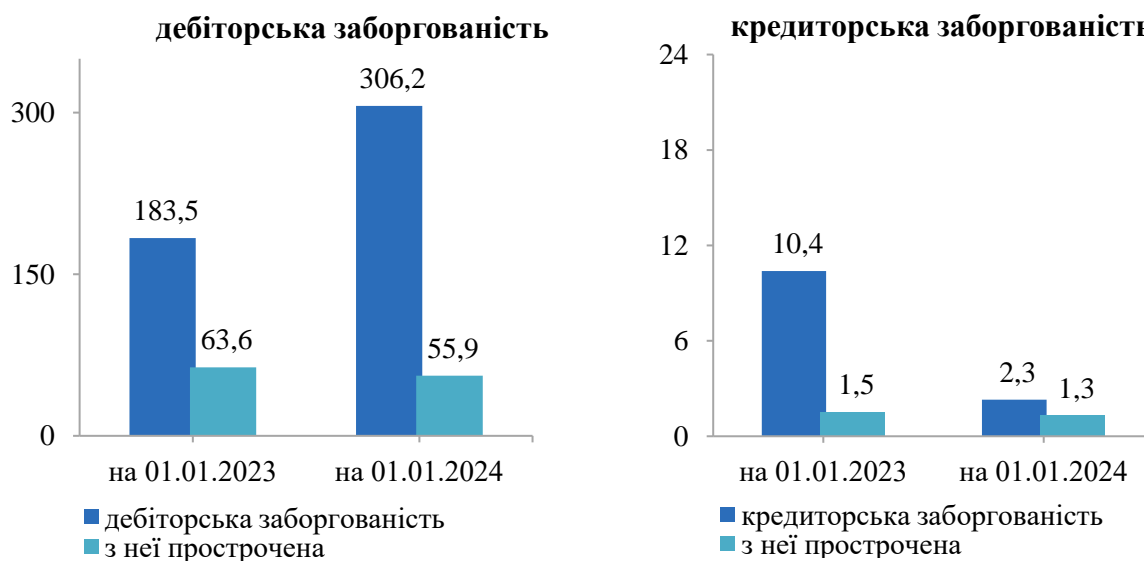
надходження обліковуються у доходах не окремо, а разом з іншими джерелами власних надходжень бюджетних установ.

Діаграма 17. Використання у 2023 році коштів із спеціального рахунка для збору коштів на підтримку ЗСУ²⁸, млн грн

Дебіторська заборгованість розпорядників і одержувачів коштів державного бюджету за видатками зросла на 66,9 відс. – до 306,2 млрд грн, з якої 18,3 відс. є простроченою. Кредиторська заборгованість скоротилася на 77,8 відс. – до 2,3 млрд гривень.

Діаграма 18. Зміна обсягів бюджетної заборгованості, млрд грн

²⁸ За інформацією Міноборони, отриманою на запит Рахункової палати.

Дебіторська заборгованість за видатками з початку року зросла на 122,7 млрд грн, зокрема на:

80,8 млрд грн, або 1,8 раза, – за бюджетною програмою Міноборони 2101150 при закупівлі озброєння, військової техніки, засобів і обладнання;

24,5 млрд грн – за бюджетними програмами МВС 1002030 та 1003020 при здійсненні закупівель товарів спеціального призначення Держприкордонслужбою України і Нацгвардією.

Крім того, у 2023 році утворилася дебіторська заборгованість у сумі:

16,2 млрд грн – за бюджетною програмою Держспецзв'язку 6641160 при здійсненні закупівель техніки та обладнання спеціального призначення;

13 млрд грн – за бюджетною програмою Агентства відновлення 3111350 при здійсненні закупівель товарів для будівництва, ремонту й інших інженерно-технічних заходів із захисту об'єктів критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектору.

 У Міноборони обліковується 193,9 млрд грн, або 63,4 відс. загального обсягу дебіторської заборгованості розпорядників і одержувачів коштів державного бюджету.

Кредиторська заборгованість розпорядників і одержувачів коштів державного бюджету за видатками з початку року зменшилася на 8,1 млрд грн, зокрема в частині закупівлі предметів, матеріалів, обладнання й інвентарю за бюджетною програмою Міноборони 2101020 „Забезпечення діяльності Збройних Сил України, підготовка кадрів і військ, медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни” – на 5,1 млрд гривень.

 У 2023 на реалізацію інвестиційних проєктів, які впроваджуються за рахунок кредитів (позик), залучених державою до спеціального фонду від іноземних держав, іноземних фінансових установ і МФО, здійснено видатки та надано кредити на суму 11,4 млрд грн, що на 164 млрд грн, або 93,6 відс., менше плану. Це, зокрема, спричинено тривалим укладанням контрактів, здійсненням закупівель і внесенням змін до чинних фінансових угод із урахуванням воєнного стану.

У Законі за рахунок кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій, передбачено видатки та надання кредитів на суму 173,8 млрд гривень. Крім того, відповідно до статті 33 Закону, КМУ у липні додатково спрямував кредитні кошти²⁹

²⁹ Постанова КМУ від 25 липня 2023 року № 776 „Питання спрямування та використання коштів, наданих відповідно до Рамкового договору між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо фінансової підтримки проєкту постачання рейок акціонерному товариству „Українська залізниця”.

у сумі 1,6 млрд грн на реалізацію ще одного проєкту. Таким чином, для реалізації інвестиційних проєктів загалом передбачено спрямувати 175,4 млрд гривень.

Найбільше передбачено здійснення видатків і надання кредитів на:	У результаті видатки і надання кредитів:
 оборону 99,5 млрд грн	не здійснювалися
 транспортну галузь, модернізацію і будівництво її інфраструктури 17,6 млрд грн	менші плану на 17 млрд грн, або 96,7 %
 дорожнє господарство 14 млрд грн	менші плану на 12,4 млрд грн, або 88,4 %
 житлово – комунальне господарство 13,1 млрд грн	менші плану на 9,9 млрд грн, або 75,4 %
 паливно-енергетичний комплекс 10,7 млрд грн	менші плану на 8,3 млрд грн, або 77 %

Нездійснення видатків і надання кредитів або проведення їх в обсягах менше плану, за інформацією Мінфіну, отриманою на запит Рахункової палати, спричинено насамперед:

- тривалим укладанням контрактів і відбором кредиторів;
- припиненням виконання робіт за окремими контрактами через ракетні обстріли;
- внесенням змін до фінансових угод, зокрема в частині технічного опису проєктів, напрямів використання кредитних коштів, за окремими проєктами фінансові угоди не ратифіковано.

 У 2023 році з державного бюджету ПФУ на фінансове забезпечення виплати пенсій та надбавок і підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів ПФУ спрямовано на 39 млрд грн, або 16,7 відс., більше, ніж у 2022 році. При цьому заборгованість ПФУ за позиками, наданими з ЄКР на покриття тимчасових

касових розривів для виплати пенсій і допомоги, з початку року зменшилася на 29,2 млрд грн, або 72,1 відсотка.

Із загального фонду державного бюджету ПФУ надано 271,9 млрд гривень. ПФУ спрямував 242,7³⁰ млрд грн на виплату пенсій та надбавок і підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами.

Зменшився обсяг неповернених позик з урахуванням позик, наданих Казначейством у попередніх роках за рахунок ЄКР на покриття тимчасових касових розривів ПФУ, пов'язаних з виплатою пенсій, з 40,5 млрд грн на початок року до 11,3 млрд грн на кінець року.

³⁰ За оцінкою Рахункової палати, оскільки Звіт про виконання бюджету ПФУ за 2023 рік не затверджено.

IV. ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА БОРГ

Унаслідок насамперед перевиконання плану доходів при менших від плану видатків у 2023 році державний бюджет виконано з меншим на третину дефіцитом, ніж планувалося. Порівняно з 2022 роком дефіцит державного бюджету збільшився на 422 млрд грн, або 46,1 відсотка.

доходи – 2 трлн 672 млрд грн
повернення кредитів – 15 млрд грн

видатки – 4 трлн 15 млрд грн
надання кредитів – 9 млрд грн

у результаті

дефіцит – 1 трлн 337 млрд грн,
або 20,4 % ВВП

(без урахування грантів – 1 трлн 770 млрд грн,
або 27,1 % ВВП)

У 2023 році дефіцит державного бюджету на 728,8 млрд грн, або 35,3 відс., менший запланованого обсягу (2 трлн 65,7 млрд гривень).

Загальний фонд виконано з дефіцитом у сумі 1 трлн 360,2 млрд грн, що на 25,9 відс. менше плану (1 трлн 834,6 млрд грн), унаслідок насамперед перевиконання плану доходів і коштів від повернення кредитів загалом на 406,2 млрд грн при невиконанні плану видатків і надання кредитів на 68,2 млрд гривень.

Спеціальний фонд виконано з профіцитом у сумі 23,3 млрд грн при запланованому дефіциті в сумі 231,1 млрд грн за рахунок перевищення обсягу доходів і повернення кредитів над обсягом видатків і надання кредитів.

Ресурси для фінансування державного бюджету у 2023 році

державні запозичення – 1 трлн 705 млрд грн

кошти ЄКР – 227 млрд грн

кошти від приватизації
державного майна – 3 млрд грн

1 трлн 935 млрд грн

на 503 млрд грн, або 35,1 %, більше, ніж у 2022 році

При цьому збільшений на 809,9 млрд грн, або 47,3 відс., план на 2023 рік фінансування державного бюджету в частині надходжень, навіть в умовах

неповернення залучених з ЄКР³¹ коштів, не виконано на 586,4 млрд грн, або 23,3 відсотка.

Невиконання плану спричинено насамперед меншим, ніж планувалося, надходженням коштів від державних запозичень на 755,6 млрд грн, або 30,7 відсотка. Порівняно з 2022 роком обсяг державних запозичень збільшився на 395,1 млрд грн, або 30,2 відс., і перевищив обсяг витрат на погашення зобов'язань на 1 трлн 267,7 млрд грн, або в 3,9 раза, що зумовило збільшення державного боргу.

Інформацію про виконання державного бюджету в частині фінансування наведено в додатку 4.

Надходження державних зовнішніх запозичень на 88,1 відс. більші, ніж у 2022 році, однак менші плану на 39,1 відсотка. Крім кредитів (позик) від міжнародних партнерів, отримано гранти (дарунки), що сприяло зменшенню дефіциту державного бюджету порівняно із запланованим на 2023 рік. Кошти запозичень і грантів надходили нерегулярно і непрогнозовано.

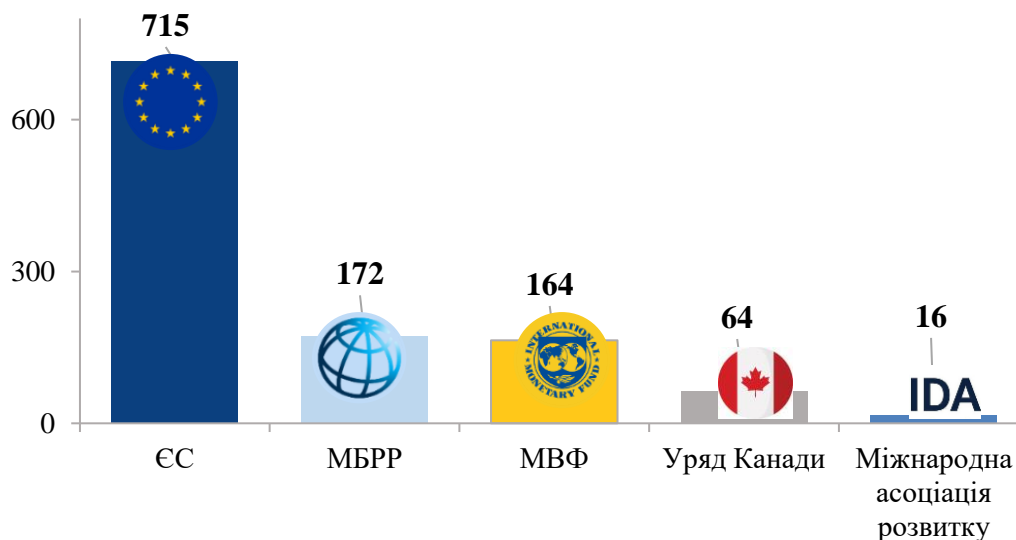
Від зовнішніх кредиторів до державного бюджету отримано 1 трлн 151,6 млрд грн, що на 539,4 млрд грн більше, ніж у 2022 році, однак на 738,6 млрд грн менше плану.

Зокрема, зовнішні запозичення **до загального фонду** вдвічі більші, ніж у 2022 році, однак на 34 відс. менші плану і становили 1 трлн 131,3 млрд гривень. Невиконання плану зумовлено насамперед тривалістю переговорного процесу з кредиторами³².

³¹ Відповідно до пункту 5 частини першої статті 15 БКУ тимчасово вільні кошти ЄКР є джерелом фінансування бюджету. Ці кошти згідно з частинами четвертою і п'ятою статті 43 БКУ Казначейство за погодженням з Мінфіном має право залучати на поворотній основі для покриття тимчасових касових розривів загального фонду державного бюджету з поверненням їх до кінця поточного бюджетного періоду. КМУ постановою від 23 грудня 2022 року № 1420 „Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану” передбачив інший термін – не пізніше наступного бюджетного періоду, який настане після припинення або скасування дії воєнного стану.

³² У листі Мінфіну від 04.03.2024 № 04210-09-7/6438 зазначено: „надходження коштів від державних зовнішніх кредитів (позик) залежить від тривалості та інших особливостей переговорного процесу, готовності/намірів країн-кредиторів тощо”.

Діаграма 19. Зовнішні запозичення до загального фонду державного бюджету у 2023 році, млрд грн

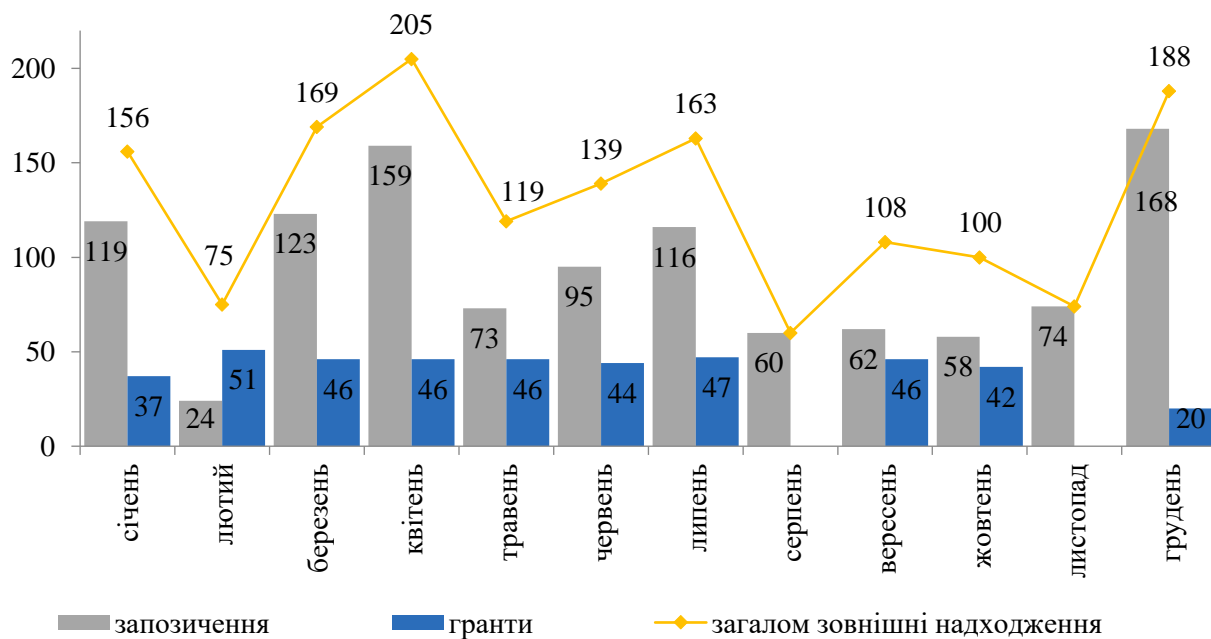
Найбільше коштів отримано від МФО – 1 трлн 67 млрд грн, або 94,3 відсотка. Залучені до загального фонду кредити (позики) надано на довгостроковий період, 76,1 відс. з них – на понад 25 років, зокрема за коштами макрофінансової допомоги ЄС, позиками на реалізацію проєктів МБРР.

Більше двох третин зовнішніх запозичень до загального фонду (від ЄС, Уряду Канади і Міжнародної асоціації розвитку) отримано за фіксованими ставками, при цьому за кредитом від ЄС відсотки й інші платежі з обслуговування Україною не сплачуються. Решту запозичень (29,7 відс.) отримано за змінними ставками SOFR і EURIBOR, що використовуються на міжнародних ринках для кредитів у доларах США і євро відповідно, а також процентною ставкою МВФ. Як наслідок, зменшилась, порівняно з 2022 роком, середньозважена дохідність за зовнішніми запозиченнями до загального фонду державного бюджету з 2,3 до 1,8 відс. річних.

Від міжнародної спільноти, крім кредитів (позик), до загального фонду надійшли гранти (дарунки)³³ у сумі 425,4 млрд гривень. Загалом від МФО і країн-партнерів отримано 1 трлн 556,7 млрд грн, що становило 46,3 відс. надходжень загального фонду, у тому числі зовнішніх запозичень – 33,7 відс., грантів – 12,6 відсотка. Гранти (дарунки) не збільшили боргового навантаження, оскільки не потребують повернення й обслуговування, і залишатимуться найбільш прийнятним інструментом фінансової підтримки.

³³ У листі Мінфіну від 10.10.2023 № 04210-03/1-3/27591 зазначено: „форма залучення коштів (кредит та грант) від міжнародних партнерів залежить від рішень донорів та остаточно узгоджується на етапі переговорів та укладення угод”.

Діаграма 20. Кошти від міжнародних партнерів надходили до загального фонду у 2023 році нерівномірно, млрд грн

При цьому навіть з урахуванням коштів грантів, зарахованих до доходів державного бюджету, від міжнародних партнерів до загального фонду отримано загалом на 9,2 відс. менше плану.

До спеціального фонду для реалізації інвестиційних проєктів отримано 20,3 млрд грн, у тому числі від:

ЄІВ – 10,5 млрд грн, зокрема за проєктом „Реабілітація гідроелектростанцій” – 5,3 млрд грн;

МБРР – 5,7 млрд грн, зокрема 2,7 млрд грн за проєктом розвитку міської інфраструктури – 2;

Уряду Французької Республіки – 1,7 млрд грн, зокрема за державним інвестиційним проєктом закупівлі 20 катерів морської безпеки й охорони морських кордонів України – 1,5 млрд грн;

Уряду Республіки Польща – 1,5 млрд грн, насамперед за проєктом з будівництва, реконструкції та капітального ремонту автомобільних доріг західного регіону для подальшого поєднання їх з автомобільними дорогами Республіки Польща;

Кредитної установи для відбудови – 438 млн грн, зокрема незв'язаний фінансовий кредит за проєктом „Реконструкція трансформаторних підстанцій східної частини України” – 178 млн гривень.

Ці надходження на 27,7 млрд грн, або 57,7 відс., менші, ніж у 2022 році, і на 155,1 млрд грн, або 88,4 відс., плану, насамперед через:

- складність реалізації більшості інвестиційних складових проєктів в умовах воєнного стану (неможливість проведення робіт підрядниками на відповідних майданчиках унаслідок продовження збройної агресії);
- призупинення реалізації значної частини субпроєктів унаслідок повного або часткового руйнування об'єктів;
- затримки із проведенням закупівель, необхідність їх повторного проведення, відтермінування укладання договорів з переможцями торгів.

Майже вдвічі збільшилась, порівняно з 2022 роком, середньозважена дохідність кредитів (позик), залучених до спеціального фонду для реалізації інвестиційних проєктів, – з 2,1 до 4 відс. річних.

Активізація внутрішнього боргового ринку сприяла надходженню коштів до державного бюджету від розміщення ОВДП без залучення емісійного фінансування НБУ. Збільшений у 6,3 раза, порівняно з первісно затвердженим у Законі, план внутрішніх запозичень виконано на 97 відсотків.

У 2023 році розвитку ринку внутрішніх запозичень сприяли, зокрема:

- можливість покриття обов'язкових резервів банків за рахунок бенчмарк-ОВДП³⁴;
- дозвіл нерезидентам переказувати за кордон кошти, отримані у зв'язку з проведеною після 01 квітня 2023 року сплатою відсоткового доходу за ОВДП³⁵;
- підвищення ставок за ОВДП.

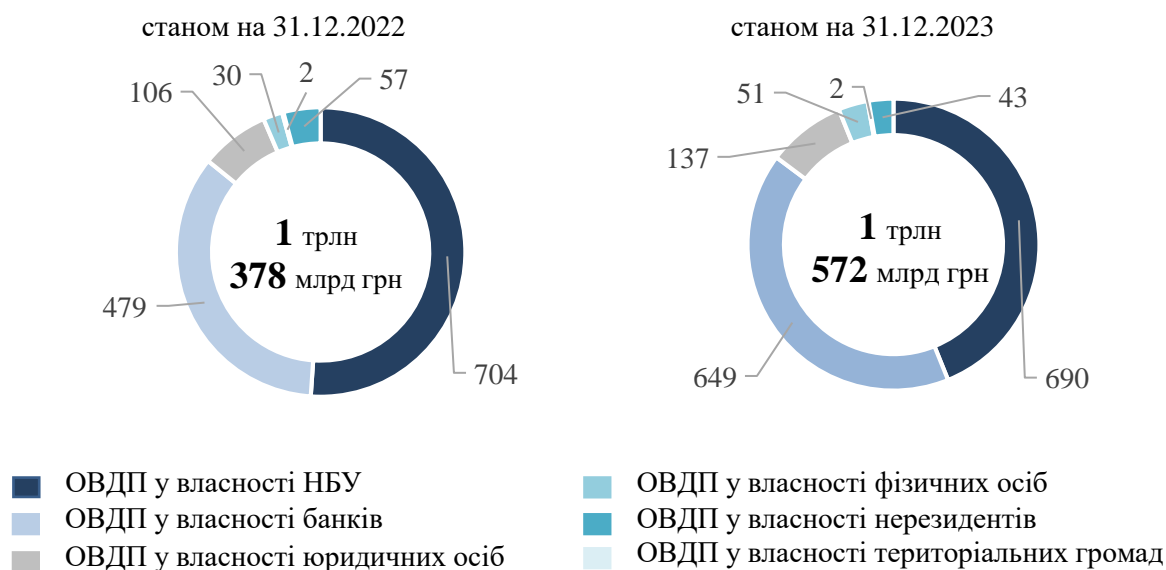

У результаті від розміщення ОВДП у 2023 році отримано 552,6 млрд грн, що на 17 млрд грн, або 3 відс., менше плану, збільшеного на 478,8 млрд грн, порівняно з первісно затвердженим у Законі обсягом.

³⁴ Рішення Правління НБУ від 05 січня 2023 року № 7-рш „Про внесення змін до рішення Правління Національного банку України від 23 листопада 2017 року № 752-рш”. Бенчмарк-ОВДП – це визначені НБУ і Мінфіном ОВДП, які банки можуть зараховувати у покриття обов'язкових резервів.

³⁵ Постанова Правління НБУ від 22 березня 2023 року № 29 „Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”.

Діаграма 21. У 2023 році обсяг ОВДП, що перебувають в обігу, збільшився, млрд грн

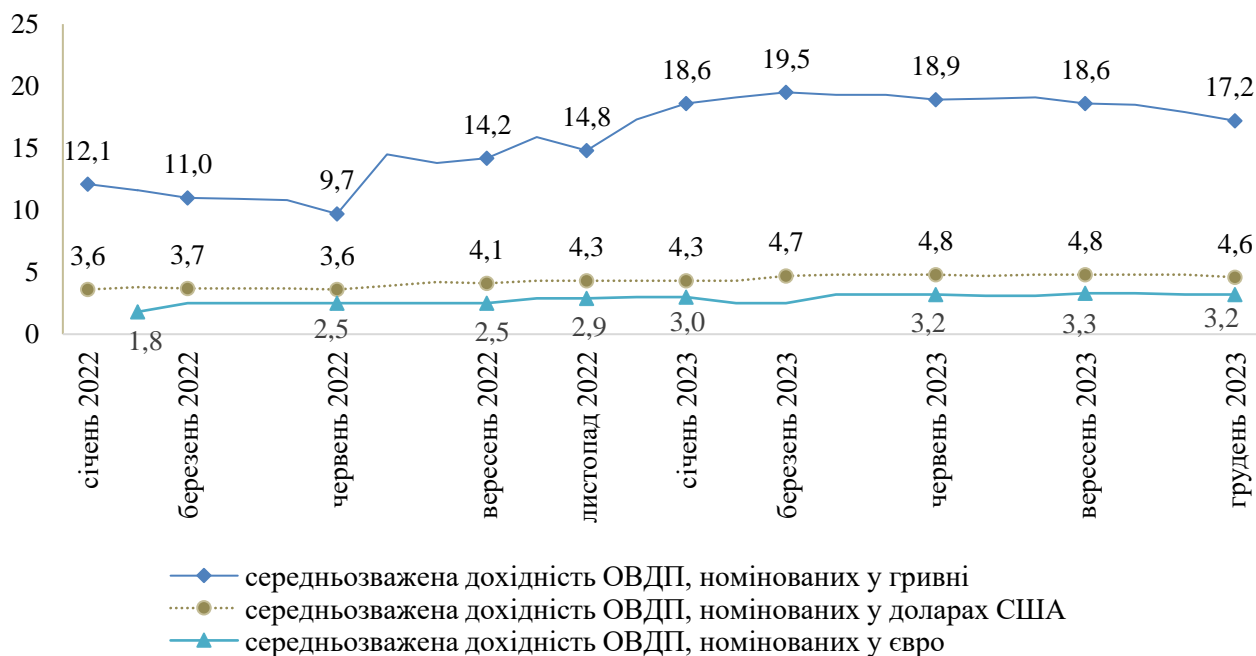
Найбільше зріс обсяг ОВДП у власності банків – на 170,5 млрд грн, або 35,6 відс., – до 649,2 млрд грн, з яких 74,2 відс. перебували у власності банків з державною часткою. У результаті в загальному обсязі ОВДП, що перебувають в обігу, частка ОВДП у власності банків збільшилась з 34,7 до 41,3 відс., зокрема у власності банків з державною часткою з 28,7 до 30,6 відсотка.

 Від розміщення Військових облігацій на аукціонах отримано 281,8 млрд грн, що на 84,6 млрд грн, або 42,9 відс., більше, ніж у 2022 році, при цьому, на відміну від 2022 року, НБУ не купував довгострокових Військових облігацій.

У 2023 році розміщувались насамперед середньо- і короткострокові ОВДП, у результаті частка довгострокових внутрішніх запозичень, порівняно з 2022 роком, зменшилась з 57,4 до 2,7 відс., що збільшить ризик рефінансування внутрішнього боргу у наступних бюджетних періодах.

Середньозважена дохідність розміщених на аукціонах у 2023 році ОВДП, порівняно з 2022 роком, збільшилась, зокрема, номінованих у гривні – з 12,7 до 18,7 відс., доларах США – з 4,0 до 4,7 відс., євро – з 2,7 до 3,1 відсотка. Це збільшить видатки на обслуговування державного внутрішнього боргу в наступних бюджетних періодах.

Діаграма 22. Середньозважена дохідність ОВДП, розміщених на аукціонах у 2022 і 2023 роках, відс.

В умовах воєнного стану і непроведення великої приватизації у 2023 році план надходження від приватизації державного майна не виконано. При цьому продаж об'єктів малої приватизації забезпечив надходження до державного бюджету коштів від приватизації державного майна на 84,3 відс. більше, ніж у 2022 році.

Затверджений у Законі обсяг надходжень від приватизації державного майна до державного бюджету в сумі 6 млрд грн передбачалося отримати насамперед за рахунок продажу об'єктів великої приватизації, передусім пакета акцій розміром 100% статутного капіталу АТ „Об'єднана гірничо-хімічна компанія”, однак аукціон з його продажу не оголошувався.

При цьому 22 червня 2023 року набрав чинності Закон України від 30 травня 2023 року № 3137-ІХ „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації діяльності Фонду державного майна України, вдосконалення управління державним майном та підвищення ефективності санкційної політики”, згідно з яким, зокрема, знято обмеження щодо визначення умов продажу об'єктів великої приватизації.

Надходження **до загального фонду** державного бюджету в сумі 3,2 млрд грн, або 52,6 відс. плану, забезпечено за рахунок продажу об'єктів малої приватизації на електронних аукціонах, зокрема: готелю „Ермітаж” – 311 млн грн, Єдиного майнового комплексу державного підприємства „Волиньторф” – 212 млн грн, державного підприємства „Укроборонресурси” – 210 млн гривень.

До спеціального фонду державного бюджету від приватизації майна установ виконання покарань і слідчих ізоляторів, що належать до сфери управління Міністерства юстиції України та безпосередньо не забезпечують виконання встановлених для них законодавством завдань і функцій, надійшло 232 тис. грн (надходження передбачено у пункті 5 статті 12 Закону, без визначення їх обсягу).

Продаж об'єктів малої приватизації

у 2022 році продано **182** об'єкти

на суму **1,7** млрд грн

у 2023 році продано **431** об'єкт

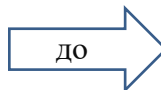
на суму **3,2** млрд грн

У 2023 році зобов'язання за державним і гарантованим державою боргом збільшилися на третину. Кожна шоста гривня усіх надходжень державного бюджету спрямована на погашення й обслуговування цих зобов'язань. Зростання частки зобов'язань, номінованих в іноземній валюті, посилює валютний ризик боргу.

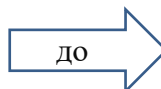
зовнішній борг збільшився на **1 трлн 252** млрд грн, або **48 %**

до 3 трлн 863 млрд грн

внутрішній борг збільшився на **195** млрд грн, або **13,3 %**

до 1 трлн 656 млрд грн

станом на 31.12.2023 **державний і гарантований державою борг – 5 трлн 519** млрд грн (84,4 % номінального ВВП, перевищив встановлену в БКУ межу в 60 %³⁶)

Унаслідок значних як внутрішніх, так і зовнішніх залучень, девальвації гривні до іноземних валют і надання державних гарантій загальний обсяг державного і гарантованого державою боргу збільшився на 1 трлн 446,7 млрд грн, або 35,5 відсотка.

Показники стану державного і гарантованого державою боргу наведено в додатку 5.

³⁶ Норма частини другої статті 18 БКУ щодо обмеження загального обсягу державного та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду (до 60 відс. річного номінального обсягу ВВП) і звернення до ВРУ за дозволом на тимчасове перевищення такої граничної величини та подання для схвалення плану заходів з приведення загального обсягу боргу до встановлених вимог відповідно до пункту 23¹ розділу VI „Прикінцеві та перехідні положення” БКУ не застосовується, зокрема у випадку введення воєнного стану в Україні.

За оцінкою Рахункової палати, державний і гарантований борг збільшився внаслідок:

+ 1 трлн 295 млрд грн – перевищення запозичень над погашенням боргу;

+ 152 млрд грн – зміни курсу гривні до іноземних валют.

Частка чутливого до валютних коливань боргу, номінованого в іноземній валюті, в загальному обсязі державного та гарантованого державою боргу збільшилася з 67,2 до 72,8 відс. унаслідок перевищення в 6,8 раза чистого запозичення в іноземних валютах над чистим запозиченням у гривні. Це посилює ризики збільшення боргу і витрат на його погашення й обслуговування.

Унаслідок перевищення державних запозичень над погашенням зобов'язань і девальвації гривні до іноземних валют, в яких номіновано борг, державний борг зріс на 1 трлн 473 млрд грн, або 39,6 відс., і не перевищив його граничного обсягу, встановленого у

Законі.

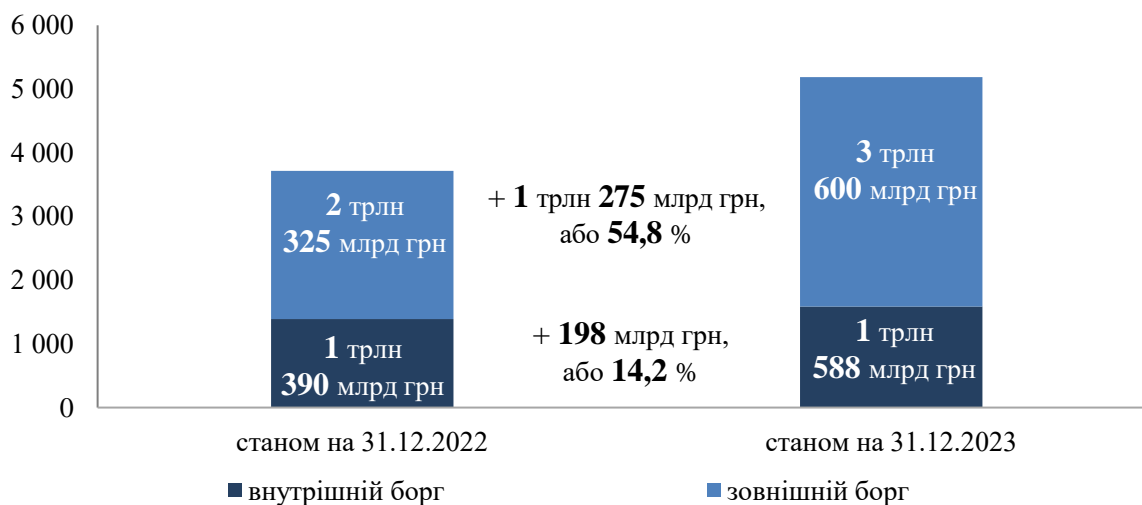
Державний борг станом на 31.12.2023 –
5 трлн 188 млрд грн

Граничний обсяг державного боргу, встановлений у Законі –
6 трлн 110 млрд грн

Державний борг менше граничного обсягу на 922 млрд грн, або 15,1 %

Діаграма 23. Структура державного боргу, млрд грн

Унаслідок значних запозичень від ЄС, Світового банку і МВФ частка заборгованості за позиками, одержаними від МФО, у загальному обсязі державного

боргу, порівняно з 2022 роком, збільшилась з 29,6 до 43,4 відс. та становила 62,6 відс. державного зовнішнього боргу (станом на 31.12.2022 – 47,3 відсотка).

Витрати на погашення державного боргу у 2023 році становили 436,5 млрд грн, що на 19,2 млрд грн, або 4,2 відс., менше плану, і, порівняно з 2022 роком, зменшилися на 12,1 млрд грн, або 2,7 відсотка. При цьому витрати на погашення:

внутрішнього боргу **369,8** млн грн, що на **15,8** млрд грн, або **4,1** %, менше плану

менше, порівняно з 2022 роком, на **32,1** млрд грн, або **8** %

зовнішнього боргу **66,7** млн грн, що на **3,4** млрд грн, або **4,9** %, менше плану

менше, порівняно з 2022 роком, на **20,1** млрд грн, або **43** %

Економії витрат на погашення боргу насамперед сприяли:

менший середній у 2023 році обмінний курс гривні до іноземних валют порівняно з врахованим у розрахунках показників державного бюджету на 2023 рік;

менший, порівняно з планом, обсяг випуску короткострокових ОВДП з погашенням у 2023 році.

Гарантований державою борг унаслідок перевищення виплат над запозиченнями, отриманими під державні гарантії, зменшився на 7,4 відсотка. Зменшились, порівняно з 2022 роком, витрати державного бюджету на погашення й обслуговування гарантованих державою зобов'язань на 5,8 відсотка.

Гарантований державою борг зменшився на 26,3 млрд грн – до 331,4 млрд грн, насамперед за рахунок погашення НБУ боргу за кредитом МВФ.

Державні гарантії, граничний обсяг надання яких у Законі не встановлено, у 2023 році надано в сумі **40,6** млрд грн:

➤ **12,9** млрд грн – приватному акціонерному товариству „Національна енергетична компанія „Укренерго” за Проектом екстреного відновлення мережі електропередачі і проектом „Підвищення ефективності передачі електроенергії (Інтеграція української ОЕС до європейської об'єднаної енергосистеми) III”³⁷;

³⁷ Постанови КМУ від 13 грудня 2022 року № 1365 „Про надання у 2022 році державної гарантії за зобов'язаннями приватного акціонерного товариства „Національна енергетична компанія „Укренерго” і від 27 грудня 2023 року № 1377 „Деякі питання реалізації спільного з Кредитною установою для відбудови („KfW”) проекту „Підвищення ефективності передачі електроенергії (інтеграція української ОЕС до європейської об'єднаної енергосистеми) III”.

- **12,1** млрд грн – державним підприємствам оборонно-промислового комплексу України за програмами підвищення обороноздатності і безпеки держави;
- **7,9** млрд грн – акціонерному товариству „Українська залізниця” за Проектом „Надзвичайна підтримка української залізниці”³⁸;
- **7,7** млрд грн – за портфелем кредитів банків-кредиторів, наданих суб’єктам господарювання мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва – резидентам України³⁹.

Надані у 2023 році державні гарантії на 6,5 млрд грн, або 13,8 відс., менші, ніж у 2022 році.

На виконання зобов’язань за кредитами, залученими під державні гарантії, з державного бюджету сплачено 17,1 млрд грн, що на 9,9 млрд грн, або 36,7 відс., менше плану внаслідок:

меншого, порівняно з врахованим у розрахунках показників державного бюджету на 2023 рік, середнього обмінного курсу гривні до іноземних валют;

відтермінування платежів за кредитом, залученим публічним акціонерним товариством „Державна продовольчо-зернова корпорація України” під державну гарантію в Експортно-імпортного банку Китаю до 2025 року, що дало змогу уникнути настання гарантійного випадку у січні 2023 року;

самостійного виконання суб’єктами господарювання боргових зобов’язань, забезпечених державними гарантіями.

При цьому у 2023 році за наданими державними гарантіями на портфельній основі виконано гарантійних зобов’язань на суму 305 млн грн, що у 18,7 раза більше, ніж у 2022 році (16 млн гривень).

В умовах воєнного стану **збільшуються ризики неповернення позичальниками отриманих під державні гарантії коштів і здійснення виплат за ними з державного бюджету.**

Унаслідок збільшення в 2023 році, порівняно з 2022 роком, витрат державного бюджету на погашення й обслуговування державного і гарантованого державою боргу погіршилися окремі показники боргового навантаження.

У 2023 році, порівняно з 2022 роком, загальний обсяг виплат з державного бюджету за державним і гарантованим державою боргом збільшився

³⁸ Постанова КМУ від 12 травня 2023 року № 490 „Про надання у 2023 році державної гарантії за зобов’язаннями акціонерного товариства „Українська залізниця”.

³⁹ Постанова КМУ від 13 червня 2023 року № 591 „Про надання державних гарантій на портфельній основі у 2023 році”.

на 77,2 млрд грн – до 701,2 млрд гривень. При цьому частка цих виплат у витратах державного бюджету зменшилась із 19,5 до 15,7 відс. унаслідок перевищення темпу зростання витрат державного бюджету (39,7 відс.) над темпом зростання витрат за зобов'язаннями (12,4 відсотка).

Витрати на погашення й обслуговування державного боргу збільшилися на 78 млрд грн – до 684 млрд грн

внутрішнього – на 49 млрд грн – до 569 млрд грн
зовнішнього – на 29 млрд грн – до 115 млрд грн

Видатки на обслуговування державного боргу збільшилися на 90,3 млрд грн, або 57,4 відсотка. Їх частка у видатках загального фонду державного бюджету на 6 відс. пункту менша, ніж передбачено у Програмі управління державним боргом на 2023 рік⁴⁰ (14,2 відсотка). При цьому Мінфін третій рік поспіль не оприлюднює звіт про виконання такої програми⁴¹.

Заходи щодо стягнення простроченої заборгованості, передбачені у БКУ, Мінфіном не здійснювалися. Прострочена заборгованість перед державою за кредитами (позиками), залученими державою або під державні гарантії, у 2023 році зростає. Водночас серед суб'єктів господарювання, які мають прострочену заборгованість, є такі, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій, отже, наявні ризики несплати заборгованості в післявоєнний період.

За інформацією, отриманою на запит Рахункової палати, Мінфін не вживав у 2023 році заходів щодо стягнення простроченої заборгованості, передбачених у частинах одинадцятій і дванадцятій статті 17 БКУ:

➤ суб'єкти господарювання для представництва органів державної влади в судах у справах про стягнення заборгованості перед державою за позиками, залученими державою або під державні гарантії, а також за кредитами з бюджету не залучалися;

⁴⁰ Затверджено наказом Мінфіну від 31.01.2023 № 53.

⁴¹ Відповідно до пункту 7 Порядку здійснення контролю за ризиками, пов'язаними з управлінням державним (місцевим) боргом, затвердженого постановою КМУ від 01 серпня 2012 року № 815, Мінфін готує не пізніше ніж через три місяці після закінчення бюджетного періоду звіт про виконання програми управління боргом за звітний бюджетний період та оприлюднює його на сайті Мінфіну.

➤ продаж права вимоги погашення простроченої більше трьох років заборгованості перед державою за позиками, залученими державою або під державні гарантії, а також за кредитами з бюджету не здійснювався.

У 2023 році прострочена заборгованість перед державою **за кредитами (позиками), наданими державою або під державні гарантії**, збільшилась на 7,8 млрд грн, або 9,1 відс., і на 01.01.2024 становила 92,9 млрд гривень. Зокрема, прострочену заборгованість мають 9 банків за державними гарантіями на портфельній основі⁴² на загальну суму 275 млн грн, з них ПАТ АБ „Укргазбанк” – 90 млн грн, АТ КБ „Приватбанк” – 70 млн гривень.

Заборгованість перед державним бюджетом обліковується за 30 суб'єктами господарювання, щодо яких проведено державну реєстрацію **припинення юридичної особи в результаті їх ліквідації у сумі 21,7 млрд грн**, або 23,3 відс. загального обсягу простроченої заборгованості, однак рішення про списання такої заборгованості не приймалися і заборгованість таких суб'єктів не погашалася.

Від суб'єктів господарювання за залученими державою або під державні гарантії кредитами (позиками) до державного бюджету **надійшло 15,2 млрд грн**, що на 1,5 млрд грн, або 11,1 відс., більше, ніж у 2022 році. Найбільше отримано коштів від Агентства відновлення⁴³ – 8,7 млрд грн, приватного акціонерного товариства „Національна енергетична компанія „Укренерго” – 3,2 млрд грн (за цими суб'єктами господарювання простроченої заборгованості станом на 01.01.2024 немає).

Прострочена заборгованість **за бюджетними позичками**, наданими Мінфіном у 1993 – 1998 роках підприємствам і організаціям у зв'язку з тимчасовими фінансовими труднощами, на 01.01.2024 становила **355 млн гривень**.

⁴² Державні гарантії на портфельній основі надаються з 2020 року за рішенням КМУ для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів банків-кредиторів, що надаються суб'єктам господарювання мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва – резидентам України.

⁴³ Відповідно до постанови КМУ від 13 січня 2023 року № 29 „Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади” Державне агентство автомобільних доріг України перейменовано на Агентство відновлення.

V. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ТА МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ

У 2023 році, порівняно з 2022 роком, видатки державного бюджету на надання трансфертів місцевим бюджетам збільшилися на 29,7 відс., що, зокрема, спричинено необхідністю здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих територіях і збільшенням видатків на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автодоріг місцевого значення.

У первісно затвердженому Законі трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам затверджено загалом у сумі 184,2 млрд грн, із них у загальному фонді – 154,6 млрд гривень.

Упродовж 2023 року змінами до цього закону і за рішеннями КМУ обсяг трансфертів збільшено на 20,2 млрд грн, зокрема, запроваджено надання шістьох нових трансфертів на здійснення невідкладних заходів в умовах воєнного стану на суму 13,9 млн гривень.

у результаті

план
204,4 млрд грн

виконано
177,4 млрд грн

видатки державного бюджету на надання трансфертів місцевим бюджетам менші плану на 27 млрд грн, або 13,2 відс., у тому числі:

непроведені видатки за 3-ма бюджетними програмами на суму 6,9 млрд грн;

видатки менші плану за 18-ма бюджетними програмами на суму 20,1 млрд грн, або 13,9 відсотка.

Видатки державного бюджету за 6-ма бюджетними програмами на надання субвенцій місцевим бюджетам на реалізацію інвестиційних проєктів за рахунок кредитів (позик), що залучаються державою до спеціального фонду державного бюджету від ЄБРР, ЄІБ і МБРР, на 13,6 млрд грн, або 87 відс., менші плану (з них за двома – не проведені на суму 6,8 млрд грн), що, зокрема, спричинено довготривалим узгодженням із кредиторами договорів, які укладаються для реалізації таких проєктів, затримками з підписанням контрактів з виконавцями робіт на об'єктах та поставкою техніки й обладнання для відновлення об'єктів критичної інфраструктури.

Частка видатків на надання трансфертів місцевим бюджетам у видатках державного бюджету, порівняно з 2022 роком, зменшилася на 0,7 відс. пункту – до 4,4 відсотка.

Видатки державного бюджету на надання трансфертів місцевим бюджетам на 40,6 млрд грн більші, ніж у 2022 році, що в умовах воєнного стану зумовлено насамперед:

- наданням нової дотації для здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу внаслідок збройної російської агресії, у сумі 17,2 млрд грн;
- збільшенням на 12,7 млрд грн, або 77,7 відс., видатків на надання базової дотації для горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів;
- збільшенням на 8,6 млрд грн, або у 2,2 раза, видатків на надання субвенції на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автодоріг загального користування місцевого значення, вулиць та доріг комунальної власності у населених пунктах;
- наданням нової субвенції на проектування, відновлення, будівництво, модернізацію, облаштування, ремонт об'єктів будівництва громадського призначення, соціальної сфери, культурної спадщини, житлово-комунального господарства, інших об'єктів, що впливають на життєдіяльність населення, у сумі 4 млрд гривень.

Діаграма 24. У 2023 році найбільше трансфертів традиційно спрямовано на видатки закладів освіти і охорони здоров'я, відс.

КМУ не прийнято рішень про розподіл деяких трансфертів, що призвело до невиконання запланованих видатків.

У 2023 році не здійснено видатків за бюджетною програмою Мінінфраструктури 3121350 „Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження” у сумі 59 млн грн, оскільки КМУ не затверджено розподілу цієї субвенції між місцевими бюджетами.

За інформацією Мінінфраструктури, отриманою на запит Рахункової палати, надісланий міністерством⁴⁴ до КМУ у жовтні проект постанови про внесення змін до порядку й умов надання цієї субвенції щодо розподілу коштів між місцевими бюджетами та матеріали до нього 27 листопада 2023 року повернуто Секретаріатом КМУ без розгляду.

Відповідно до Закону у загальному фонді державного бюджету за новою бюджетною програмою Мінфіну 3511280 „Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу у зв’язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації” затверджено видатки у сумі 23,9 млрд гривень.

Статтею 25 Закону встановлено, що, як виняток з положень частини шостої статті 108 БКУ, розподіл такої дотації між місцевими бюджетами здійснюється КМУ.

У 2023 році за рішеннями КМУ розподілено між місцевими бюджетами 17,1 млрд грн⁴⁵ цієї дотації, або 71,7 відс. плану, кошти перераховано місцевим бюджетам. На 01 січня 2024 року не розподілено 6,8 млрд гривень.

На кінець 2023 року на рахунках місцевих бюджетів наявні залишки коштів освітньої субвенції у сумі 3 млрд грн, наданої зі спеціального фонду державного бюджету, що насамперед спричинено прийняттям рішень КМУ щодо розподілу частини цих коштів у грудні.

Відповідно до статті 32 Закону, як виняток з положень частини четвертої статті 103² БКУ, за рахунок залишків освітньої субвенції у сумі 3,2 млрд грн, що утворилися на кінець 2022 року і розподіл яких здійснюється за рішеннями КМУ, у помісячному розписі спеціального фонду Державного бюджету України на 2023 рік

⁴⁴ Лист Мінінфраструктури від 04 жовтня 2023 року № 908/31/63-23.

⁴⁵ Розпорядження КМУ від 10 березня 2023 року № 209-р, від 05 травня 2023 року №408-р, від 08 серпня 2023 року № 683-р, від 27 жовтня 2023 року № 975-р і від 22 грудня 2023 року № 1185-р.

(за винятком власних надходжень бюджетних установ і відповідних видатків) на січень передбачені видатки за бюджетною програмою МОН 2211190 „Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам”.

КМУ постановою від 19 вересня 2023 року № 1023 затвердив порядок і умови надання цієї субвенції зі спеціального фонду державного бюджету та розподіл між 24-ма обласними бюджетами і бюджетом міста Києва частини субвенції у сумі 0,5 млрд грн, зокрема для закупівлі засобів навчання для навчальних кабінетів закладів загальної середньої освіти комунальної власності, що здійснюють освітній процес за Державним стандартом базової середньої освіти на першому (адаптаційному) циклі базової середньої освіти за очною, поєднанням очної та дистанційної форм здобуття освіти; придбання засобів навчання, мультимедійного та комп'ютерного обладнання і меблів для навчальних кабінетів для пілотних класів. Ці кошти перераховано місцевим бюджетам у жовтні.

! У грудні КМУ затвердив розподіл частини цієї субвенції у сумі 2,7 млрд грн, або 84,4 відс. плану, у тому числі:

- 1 млрд грн – між 23-ма обласними бюджетами та бюджетом міста Києва для закупівлі мультимедійного обладнання⁴⁶;
- 1,7 млрд грн – між 24-ма обласними бюджетами та бюджетом міста Києва для забезпечення викладання навчального предмета „Захист України”⁴⁷.

У результаті ці кошти перераховано місцевим бюджетам наприкінці грудня, що, за інформацією МОН, отриманою на запит Рахункової палати, унеможливило їх використання.

В умовах продовження воєнного стану у 2023 році доходи місцевих бюджетів виконані у сумі 652,6 млрд грн, або 97,6 відс. плану, і, порівняно з 2022 роком, збільшилися на 17,6 відс., з урахуванням індекса-дефлятора ВВП (1,185) зменшилися на 0,8 відсотка.

Доходи місцевих бюджетів без трансфертів із державного бюджету, порівняно з 2022 роком, збільшилися на 56,9 млрд грн, або 13,6 відс., – до 475,3 млрд грн, а з урахуванням цінового чинника зменшилися на 4,1 відсотка.

⁴⁶ Постанова КМУ від 19 грудня 2023 року № 1346 „Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам (за спеціальним фондом державного бюджету) у 2023 році”.

⁴⁷ Постанова КМУ від 27 грудня 2023 року № 1374 „Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам (за спеціальним фондом державного бюджету) для забезпечення викладання навчального предмета „Захист України”.

 Частка цих доходів у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів зменшилася, порівняно з 2022 роком, на 2,6 відс. пункту – до 72,8 відсотка.

Діаграма 25. Зміна обсягів надходження окремих доходів місцевих бюджетів у 2023 році порівняно з 2022 роком, млрд грн

Надходження ПДФО збільшилися, порівняно з 2022 роком, на 17,2 млрд грн, або 6,3 відс., насамперед за рахунок зростання на 17,3 відс. розміру середньомісячної зарплати в Україні⁴⁸. При цьому зменшилися на 5,2 млрд грн, або 6,2 відс., надходження ПДФО з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями й особами рядового та начальницького складу, що спричинено зарахуванням цих надходжень у жовтні – грудні 2023 року до спеціального фонду державного бюджету для здійснення заходів з обороноздатності⁴⁹.

Порівняно з 2022 роком також зросли надходження, зокрема:

- місцевих податків і зборів – на 15,7 млрд грн, або 18,6 відс., насамперед за рахунок збільшення надходжень єдиного податку на 8,6 млрд грн, або 18,2 відс., і податку на майно на 7 млрд грн, або 19,1 відс.;
- власних надходжень бюджетних установ – на 12,2 млрд грн, або 79,7 відс., насамперед за рахунок збільшення надходження благодійних внесків, грантів і дарунків на 10 млрд грн, або вдвічі;

⁴⁸ За даними Держстату.

⁴⁹ Закон України від 08 листопада 2023 року № 3428-ІХ „Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України”.

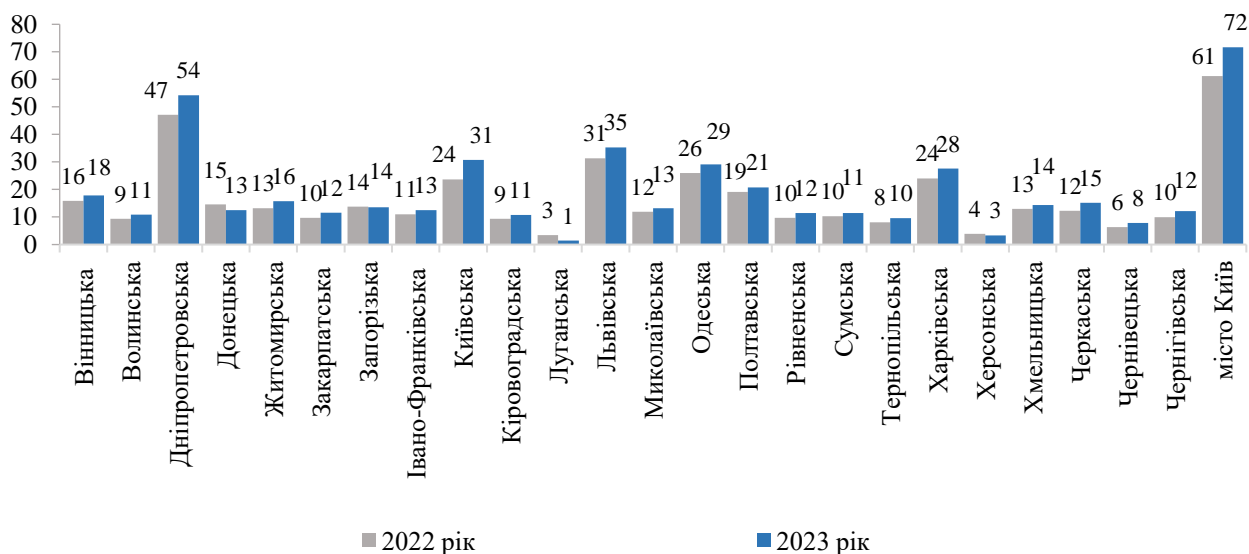
➤ акцизного податку – на 9,3 млрд грн, або 71,2 відс., насамперед за рахунок збільшення надходжень цього податку з ввезеного на митну територію України та виробленого в Україні пального на 5,5 млрд грн, або у 2,9 раза.

Зменшилися, зокрема, надходження рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення – на 2,9 млрд грн, або 40,5 відс., у частині плати для видобування залізних руд на 1,7 млрд грн, або 65,2 відс., і природного газу на 1,2 млрд грн, або 35,2 відсотка.

При цьому внаслідок військової російської агресії зменшилися, порівняно з 2022 роком, доходи місцевих бюджетів без трансфертів із державного бюджету в регіонах, частина території яких тимчасово окупована і на території яких ведуться активні бойові дії, а саме: Луганської області – на 57,9 відс., Херсонської – на 16,5 відс., Донецької – на 14,4 відс. та Запорізької – на 1,7 відсотка. У решті регіонів ці доходи збільшилися.

Діаграма 26. Зміна обсягів надходження доходів місцевих бюджетів без трансфертів з державного бюджету в регіонах⁵⁰ у 2023 році порівняно з 2022 роком, млрд грн

У 2023 році видатки місцевих бюджетів проведено в сумі 646,9 млрд грн, або 85,6 відс. плану, що більше, ніж у 2022 році, на 33,5 відсотка. При цьому капітальних видатків проведено у три рази більше, ніж у 2022 році.

⁵⁰ Без урахування зведених бюджетів Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

 Частка видатків місцевих бюджетів без трансфертів до державного бюджету у видатках зведеного бюджету, порівняно з 2022 роком, зменшилася на 2 відс. пункти – до 13,6 відсотка.

Поточні видатки проведено в сумі 500,5 млрд грн, або 77,4 відс. загального обсягу, **капітальні** – 146,3 млрд грн, або 22,6 відс., і виконано, відповідно, на 92 відс. та 70,8 відс. плану. Найбільше видатків традиційно проведено у грудні – 18,2 відс. загального обсягу, при цьому капітальних видатків – 30,2 відс. їх загального обсягу.

Найбільше видатків спрямовано на освіту – 38,4 відс; економічну діяльність – 17,5 відс.; житлово-комунальне господарство – 9,6 відс.; загальнодержавні функції – 8,2 відсотка.

Діаграма 27. Збільшення обсягів проведених видатків місцевих бюджетів у 2023 році порівняно з 2022 роком, млрд грн

У 2023 році для забезпечення проведення захищених видатків загального фонду чотирьох місцевих бюджетів з ЄКР на покриття тимчасових касових розривів надано 25 позик у сумі 83 млн грн, що на 1,2 млрд грн, або 93,5 відс., менше, ніж у 2022 році.

На 01 січня 2024 року заборгованість за наданими у 2023 році позиками погашена в повному обсязі. Заборгованість за цими позиками, які надавались у 2014 році місцевим бюджетам Автономної Республіки Крим, становить 27 млн гривень.

У 2023 році з місцевих бюджетів до державного бюджету перераховано трансфертів у сумі 42,9 млрд грн, або 104,2 відс. плану, що у 4,5 раза більше, ніж у 2022 році.

Для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій до загального фонду державного бюджету з місцевих бюджетів перераховано реверсну дотацію в сумі 16,2 млрд грн, або 84,9 відс. плану, оскільки перерахування цієї дотації до державного бюджету з місцевих бюджетів територій, на яких ведуться бойові дії або які тимчасово окуповані, згідно з переліком, затвердженим Мінреінтеграції, Казначейством не здійснюється⁵¹.

До спеціального фонду державного бюджету з місцевих бюджетів перераховано три субвенції у сумі 26,7 млрд грн, що більше, ніж у 2022 році, на 18,8 млрд грн, або у 3,4 раза.

Субвенцію на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів перераховано у сумі 25,1 млрд грн, що у 3,2 раза більше, ніж у 2022 році. Найбільше цієї субвенції перераховано з бюджету міста Києва в сумі 4,7 млрд грн, або 18,8 відс. загального обсягу, та з місцевих бюджетів Львівської області – 2,2 млрд грн, або 8,8 відс., Дніпропетровської області – 2,1 млрд грн, або 8,3 відс., Одеської області – 2 млрд грн, або 7,9 відсотка. Ця субвенція спрямована розпорядникам коштів державного бюджету, зокрема:

Міноборони – 15 млрд грн на забезпечення діяльності ЗСУ, підготовку кадрів і військ, медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни; розвиток, закупівлю, модернізацію та ремонт озброєння, військової техніки, засобів та обладнання;

МВС – 6,1 млрд грн на забезпечення діяльності Нацполіції, Нацгвардії; ДСНС, Держприкордонслужби;

СБУ – 1,2 млрд грн на забезпечення заходів у сфері безпеки держави та діяльності органів системи СБУ, координацію діяльності у запобіганні терористичним актам та боротьбі з тероризмом на території України.

Субвенцію на перерахування коштів в умовах воєнного стану або для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації та з метою відсічі збройної російської агресії проти України, **забезпечення національної безпеки,**

⁵¹ Відповідно до вимог пункту 22 Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затвердженого постановою КМУ від 09 червня 2021 року № 590 (зі змінами, внесеними постановою КМУ від 23 грудня 2022 року № 1420).

усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності надано в сумі 1,4 млрд грн, з яких 99,2 відс. – з бюджету міста Києва.

! У 2023 році КМУ не приймав рішення щодо розподілу цієї субвенції⁵², тому на 01 січня 2024 року кошти субвенції залишилися не розподіленими.

Субвенцію на **фінансування діяльності військових адміністрацій** із виконання повноважень органів місцевого самоврядування надано в сумі 198 млн грн, з яких 102 млн грн, або 51,7 відс., – з місцевих бюджетів Луганської області.

 За рішеннями місцевих рад у 2023 році тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів спрямовано **на придбання Військових облігацій** у сумі 4,6 млрд грн, зокрема:

680 млн грн з бюджету Львівської МТГ;

650 млн грн з бюджету Хмельницької МТГ;

550 млн грн з бюджету Житомирської МТГ;

500 млн грн з обласного бюджету Львівської області;

450 млн грн з бюджету Новоградівської МТГ Донецької області;

300 млн грн з обласного бюджету Житомирської області;

297 млн грн з бюджету Вінницької МТГ;

220 млн грн з бюджету Новоград-Волинської МТГ Житомирської області.

Від погашення Військових облігацій, розміщених у 2022 та 2023 роках, до відповідних місцевих бюджетів надійшло 4,3 млрд грн і доходу – 416 млн гривень.

Залишок коштів розміщених у 2023 році у Військових облігаціях з урахуванням їх залишку на початок року у сумі 1,8 млрд грн на 01 січня 2024 року, становив 2 млрд гривень.

 Крім того, за рішеннями місцевих рад **на депозитних рахунках в установах державних банків** за відсотковою ставкою від 12 до 12,9 відс. у березні та червні – грудні розміщено тимчасово вільні кошти 11-ти місцевих бюджетів у сумі 1,5 млрд грн, із них 74,9 відс. – кошти загального фонду. Найбільше розміщено коштів бюджету Житомирської МТГ – 902 млн грн, бюджету

⁵² Відповідно до вимог пункту 22² Прикінцевих та перехідних положень БКУ встановлено, що кошти місцевих бюджетів після перерахування до державного бюджету в умовах воєнного стану або для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації та з метою відсічі збройної російської агресії проти України та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності в подальшому розподіляються КМУ.

Курахівської МТГ – 210 млн грн, місцевих бюджетів Вінницької області – 139 млн грн, бюджету Чернігівської МТГ – 113 млн гривень.

Станом на 01 січня 2024 року розміщені у 2023 році на депозитних рахунках в установах державних банків тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів повернені в повному обсязі до відповідних бюджетів.

У 2023 році до місцевих бюджетів надійшло плати за розміщення тимчасово вільних коштів у сумі 513 млн грн, або у 2,2 раза більше, ніж у відповідному періоді 2022 року.

З початку року залишки коштів на рахунках місцевих бюджетів і бюджетних установ, відкритих у Казначействі, зменшилися на 4,3 млрд грн і на 01 січня 2024 року становили 113,2 млрд гривень.

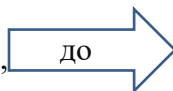

З початку року місцевий борг зменшився на 3,8 млрд грн, або 18,6 відс., – до 16,6 млрд грн, здебільшого за рахунок перевищення витрат на погашення внутрішнього боргу над обсягом запозичень.

внутрішній борг

зменшився на 4,9 млрд грн, або 25,6 відс.,

14,3 млрд грн, з яких 9 млрд грн – зобов'язання за середньостроковими позиками, що надавалися з ЄКР упродовж 2009 – 2014 років

У 2023 році за рішенням міських рад до місцевих бюджетів **отримано внутрішніх кредитів** у банківських установах у сумі 468 млн грн, з яких найбільше до бюджетів:

Запорізької МТГ – 272 млн грн, або 58,1 відс. загального обсягу;

Тернопільської МТГ – 109 млн грн, або 23,3 відс.;

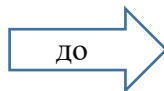
Кам'янської МТГ – 41 млн грн, або 8,9 відс.;

Сумської МТГ – 40 млн грн, або 8,6 відсотка.

зовнішній борг

збільшився на 1,1 млрд грн, або 91,2 відс.

2,3 млрд грн за рахунок перевищення обсягу запозичень над витратами на погашення зовнішнього боргу

Так, за рішенням міських рад на фінансування бюджетів розвитку **одержано позик** у сумі 1,6 млрд грн, у тому числі:

997 млн грн від ЄБРР до бюджету Дніпропетровської МТГ;

625 млн грн від МФО, з них 593 млн грн, або 94,9 відс. загального обсягу, до бюджету Львівської МТГ.

Крім того, гарантовані обласними радами й територіальними громадами борги на 1 січня 2024 року становили 10,5 млрд грн, із них зовнішні – 8,8 млрд гривень.

VI. ІНФОРМАЦІЯ ПРО РЕАГУВАННЯ НА РЕКОМЕНДАЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ, НАДАНІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО КОНТРОЛЬНОГО ЗАХОДУ

Аналіз реагування КМУ на рекомендації Рахункової палати засвідчив, що із п'яти наданих у 2023 році рекомендацій КМУ в повному обсязі виконано – 2, частково виконано – 2, не виконано – 1.

Рахунковою палатою у 2023 році здійснено аналіз річного звіту про виконання Закону України „Про Державний бюджет України на 2022 рік” (рішення Рахункової палати від 04.05.2023 № 9-2), за результатами якого Рахункова палата надала рекомендації КМУ.

КМУ не реалізував рекомендацію Рахункової палати про вжиття заходів щодо погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуг з постачання теплової енергії та гарячої води згідно із Законом України „Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування”, послуги з централізованого постачання холодної води та водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), послуги з централізованого водопостачання і централізованого водовідведення згідно із Законом України „Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення”.

При цьому з метою стабілізації роботи об'єктів критичної інфраструктури та погашення заборгованості з різниці в тарифах підприємствам тепло,- водопостачання та водовідведення доручено (пункт 151 плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.03.2023 № 221-р) Мінінфраструктури за участю інших центральних органів виконавчої влади розробити законопроект щодо внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік”. Зміни із зазначеного питання до Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік” не вносилися.

Народними депутатами України (Шуляк О. О., Скрипкою Т. В. та іншими) внесено на розгляд до Верховної Ради України проєкт Закону України від 29.12.2023 реєстрац. № 10383 „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2024 рік” щодо компенсації різниці в тарифах”, який включено до порядку денного одинадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання від 06.02.2024 № 3562-IX. У пояснювальній записці до цього законопроекту зазначено, що станом на 01 липня 2023 року протоколами територіальних комісій підтверджено заборгованість з різниці в тарифах у сумі 34,2 млрд грн, що підлягає компенсації підприємствам теплопостачання.

Крім того, Уряд частково реалізував рекомендацію про забезпечення дотримання визначених у БКУ термінів затвердження порядків використання коштів державного бюджету, що в певній мірі сприяло поліпшенню бюджетної дисципліни.

У 2023 році необхідно було затвердити порядки використання коштів або внести зміни до чинних порядків за 39-ма бюджетними програмами (без урахування бюджетних програм з надання субвенцій місцевим бюджетам). У першому кварталі 2023 року затверджено порядків використання коштів або внесено зміни до чинних порядків за 27-ма бюджетними програмами, в другому – четвертому кварталах – ще за 10-ма бюджетними програмами, але на кінець бюджетного року залишилися без внесення змін до чинних порядків – дві бюджетні програми.

Урядом також частково виконано рекомендацію Рахункової палати щодо поліпшення контролю за підготовкою головними розпорядниками за бюджетними програмами на надання трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам, проектів рішень про порядки й умови надання та розподіл субвенцій для проведення запланованих видатків.

У 2023 році не затверджено розподілу субвенції для проведення запланованих видатків за однією бюджетною програмою, тоді як у 2022 році – за трьома бюджетними програмами.

Зокрема, у 2023 році не затверджено розподілу субвенції для проведення запланованих видатків за однією бюджетною програмою Мінінфраструктури 3121350 „Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження” на суму 59 млн гривень.

У 2022 році не затверджено порядку та умов надання субвенції та її розподілу за однією бюджетною програмою Міністерства громад та територій України 2761120 „Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на справедливу трансформацію вугільних регіонів України” у сумі 106 млн грн та розподілу субвенцій за двома бюджетними програмами, а саме МОН 2211260 „Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію програми „Спроможна школа для кращих результатів” на суму 412 млн грн і Міністерства громад та територій України 2761350 „Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження” у сумі 20 млн гривень.

Як наслідок, певні категорії населення не отримали соціальних гарантій від держави, що негативно вплинуло на соціально-економічний розвиток окремих регіонів та призвело до додаткових витрат громадян.

ПРОПОЗИЦІЇ

 За результатами аналізу річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України Рахункова палата вважає за доцільне рекомендувати Кабінету Міністрів України:

- внести на виконання пункту 261 плану пріоритетних дій Уряду на 2024 рік на розгляд Верховній Раді України проєкт закону про внесення змін до Закону України від 03 березня 2022 року № 2115-ІХ „Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни” з метою відновлення у період дії воєнного стану подання респондентами статистичної та фінансової звітності, необхідної для виробництва офіційної державної статистичної інформації;
- доручити Міністерству фінансів України при розробленні законів про внесення змін до закону про державний бюджет визначати обсяг окремих доходів, надходження яких більші від затверджених на рік показників, з урахуванням їх фактичних надходжень із початку року;
- затвердити на виконання Закону України „Про державні лотереї в Україні” Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей і Порядок плати за ліцензію на випуск і проведення лотерей з метою надходження до державного бюджету ліцензійних платежів за право здійснювати діяльність з випуску та проведення лотерей;
- доручити Міністерству фінансів України разом із заінтересованими органами внести пропозиції щодо спрощення порядку використання коштів з рахунків для залучення добровільних внесків (благодійних пожертв) на підтримку України „UNITED24” з метою оперативного розподілу цих коштів;
- доручити головним розпорядникам бюджетних коштів здійснювати щокварталу моніторинг виконання бюджетних програм, які щороку плануються і не виконуються та видатки за якими проводяться менше плану, зокрема на виплату пільг і допомог, реалізацію програми державних гарантій медичного обслуговування населення для можливого їх перерозподілу та спрямування на першочергові потреби держави в умовах воєнного стану;
- приймати рішення про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету виключно на здійснення видатків, що не могли бути передбачені під час складання проєкту бюджету;
- доручити Міністерству фінансів України відновити оприлюднення звіту про виконання програми управління державним боргом з метою дотримання визначеного у Бюджетному кодексі України принципу публічності та прозорості, а

також здійснення передбаченого Кабінетом Міністрів України контролю за ризиками, пов'язаними з управлінням державним боргом;

➤ доручити Міністерству фінансів України разом із заінтересованими органами провести моніторинг нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України щодо розподілу і виділення коштів з державного бюджету з метою виявлення нереалізованих рішень для аналізу актуальності їх виконання у наступних бюджетних періодах;

➤ доручити Міністерству фінансів України з метою забезпечення прозорості розробити і внести на розгляд законопроект про внесення змін до абзацу першого частини сьомої статті 20 та частини четвертої статті 60 Бюджетного кодексу України щодо інформування Рахункової палати про затвердження порядків використання коштів державного бюджету та виконання текстових статей закону про Державний бюджет України;

➤ доручити Міністерству фінансів України здійснити моніторинг та оцінку ефективності бюджетних програм спрямованих на реалізацію інвестиційних проектів, які впроваджуються за рахунок кредитів (позик), залучених державою до спеціального фонду від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій.

Голова Рахункової палати

Ольга ПІЩАНСЬКА

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Агентство відновлення	Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України
БКУ	Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 року № 2456-VI (зі змінами)
ВВП	валовий внутрішній продукт
ВРУ	Верховна Рада України
Військові облігації	облігації внутрішньої державної позики „Військові облігації”
головні розпорядники	головні розпорядники коштів державного бюджету
Держмитслужба	Державна митна служба України
Держприкордонслужба	Адміністрація Державної прикордонної служби України
ДПС	Державна податкова служба України
Держспецзв’язок	Адміністрація Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України
Держспецтрансслужба	Адміністрація Державної спеціальної служби транспорту України
Держстат	Державна служба статистики України
ДСНС	Державна служба України з надзвичайних ситуацій
ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку
ЄІБ	Європейський інвестиційний банк
ЄКР	єдиний казначейський рахунок
ЄС	Європейський Союз
Закон	Закон України від 03 листопада 2022 року № 2710-ІХ „Про Державний бюджет України на 2023 рік” (зі змінами)
закон про державний бюджет на 2024 рік	Закон України від 09 листопада 2023 року № 3460-ІХ „Про Державний бюджет України на 2024 рік”
ЗСУ	Збройні Сили України
Казначейство	Державна казначейська служба України
КМУ, Уряд	Кабінет Міністрів України
МБРР	Міжнародний банк реконструкції та розвитку
МВС	Міністерство внутрішніх справ України
МВФ	Міжнародний валютний фонд

Мінагрополітики	Міністерство аграрної політики та продовольства України
Мінекономіки	Міністерство економіки України
Міненерго	Міністерство енергетики України
Мінреінтеграції	Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України
Мінінфраструктури	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України
Мінкультури	Міністерство культури та інформаційної політики України
Мінмолоді	Міністерство молоді та спорту України
Міноборони	Міністерство оборони України
Мінсоцполітики	Міністерство соціальної політики України
Мінстратегпром	Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України
Мінфін	Міністерство фінансів України
Мінцифри	Міністерство цифрової трансформації України
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я України
МОН	Міністерство освіти і науки України
МТГ	міська територіальна громада
МФО	Міжнародні фінансові організації
Нацгвардія	Національна гвардія України
НБУ	Національний банк України
ОВДП	облігації внутрішніх державних позик
первісно затверджений Закон	Закон України від 03 листопада 2022 року № 2710-ІХ „Про Державний бюджет України на 2023 рік” (без змін)
ПДВ	податок на додану вартість
ПФУ	Пенсійний фонд України
ПДФО	податок і збір на доходи фізичних осіб
РНБО	Рада національної безпеки і оборони України
СБУ	Служба безпеки України
Фонд ліквідації	Фонд ліквідації наслідків збройної агресії

Додаток 1

до Висновків про результати аналізу річного звіту про виконання Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік”

Окремі основні прогностні макропоказники економічного і соціального розвитку на 2023 рік

Показники	Очікувані прогностні показники Мінекономіки	Фактично
1. Валовий внутрішній продукт:		
номінальний, млрд грн	6 279,3	6 537,8
відс. до попереднього року	103,2	105,3
2. Індекс споживчих цін:		
грудень до грудня попереднього року, відс.	128,0	105,1
у середньому до попереднього року, відс.	128,4	112,9
3. Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн дол. США	- 15 293	- 37 395
4. Експорт товарів і послуг, у відс. до відповідного періоду попереднього року	107,2	88,8
експорт товарів, у відс. до відповідного періоду попереднього року	103,8	84,8
5. Імпорт товарів і послуг, у відс. до відповідного періоду попереднього року	101,0	106,3
імпорт товарів, у відс. до відповідного періоду попереднього року	94,8	114,3
6. Обмінний курс гривні (в середньому за період):		
за долар США	42,2	36,57
за євро	44,31 ⁵³	39,56

⁵³ За інформацією Мінфіну.

Додаток 2

до Висновків про результати
аналізу річного звіту про
виконання Закону України
„Про Державний бюджет
України на 2023 рік”

Виконання плану доходів державного бюджету у 2023 році, млрд грн

Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
	план	факт	відс. виконання	план	факт	відс. виконання
ВСЬОГО ДОХОДІВ	2 267	2 672	117,9	1 254	1 663	132,6
<i>із них:</i>						
1. ПДФО	200	207	103,3	180	176	97,6
2. Податок на прибуток підприємств	111	144	129,9	111	144	129,9
3. Рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення	93	56	60,0	93	56	60,0
4. Акцизний податок із вироблених в Україні підакцизних товарів	64	93	143,9	63	81	128,4
5. Акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів	80	75	93,5	26	23	85,8
6. ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	228	215	94,3	228	215	94,3
7. ПДВ із ввезених на митну територію України товарів	395	366	92,7	395	366	92,7
8. Ввізне мито	35	40	112,5	26	30	117,9
9. Частина чистого прибутку державних підприємств і дивіденди, нараховані на акції господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність	26	35	133,5	26	35	133,5
10. Кошти, що перераховуються НБУ	71	72	100,6	35,5	36	101,2
11. Власні надходження бюджетних установ	820	812	99,1	–	–	–
12. Надходження від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	30	434	14,6 р.б	0,001	425,5	425 тис.р.б.

Додаток 3

до Висновків про результати аналізу річного звіту про виконання Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік”

Виконання плану видатків державного бюджету у 2023 році, млрд грн

Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
	план	виконано	відс. виконання	план	виконано	відс. виконання
ВСЬОГО ВИДАТКІВ	4 290	4 015	93,6	3 094	3 034	98,1
<i>із них:</i>						
1. Загальнодержавні функції, зокрема обслуговування боргу та виплати за державними деривативами	326	296	90,7	318	291	91,4
2. Оборона	2 205	2 098	95,1	1 365	1 360	99,6
3. Громадський порядок, безпека та судова влада	590	575	97,4	514	513	99,7
4. Економічна діяльність	194	135	69,3	52	48	92,9
5. Охорона здоров'я	188	179	95,3	169	164	97,5
6. Духовний і фізичний розвиток	13	12	94,6	12	11	97,4
7. Освіта	75	61	81,1	39	39	98,3
8. Соціальний захист і соціальне забезпечення, зокрема соціальний захист пенсіонерів	480	469	97,8	464	455	97,9
9. Кошти, що передаються до місцевих бюджетів	204	177	86,8	156	149	95,2

Додаток 4

до Висновків про результати аналізу річного звіту про виконання Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік”

Дефіцит/фінансування державного бюджету у 2023 році, млрд грн

Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
	план	факт	відс. виконання	план	факт	відс. виконання
ДЕФІЦИТ (ряд. I – ряд. II) / ФІНАНСУВАННЯ (ряд. III – ряд. IV)	-2 066	-1 337	64,7	-1 835	-1 360	74,1
<i>Співвідношення дефіциту до ВВП, відс.</i>	<i>32,9</i>	<i>20,4</i>	<i>–</i>	<i>29,2</i>	<i>20,8</i>	<i>–</i>
I. Доходи і повернення кредитів	2 284	2 687	117,6	1 268	1 674	132,0
II. Видатки і надання кредитів	4 350	4 020	92,5	3 103	3 034	97,8
III. Фінансування в частині надходжень, всього,	2 521	1 935	76,7	2 290	1 915	83,6
зокрема:						
3.1. Внутрішні запозичення	569	553	97,0	569	553	97,0
3.2. Зовнішні запозичення	1 890	1 152	60,9	1 715	1 131	66,0
3.3. Надходження від приватизації державного майна	6	3	52,6	6	3	52,6
3.4. Фінансування за рахунок коштів ЄКР	–	227	–	–	227	–
IV. Фінансування в частині витрати, всього,	455	598	131,3	455	555	121,7
зокрема:						
4.1. Погашення внутрішнього боргу	385	370	95,9	385	370	95,9
4.2. Погашення зовнішнього боргу	70	67	95,1	70	67	95,1
4.3. Зміни обсягів бюджетних коштів	–	162	–	–	118	–

Додаток 5

до Висновків про результати аналізу річного звіту про виконання Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік”

Державний і гарантований державою борг

Показники	Станом на		Відхилення показників 2023 року від 2022 року	
	31.12.2022	31.12.2023	абсолютне	відносне
Державний і гарантований державою борг, млрд грн	4 073	5 519	1 446	35,5
внутрішній	1 462	1 656	194	13,3
зовнішній	2 611	3 863	1 252	48,0
Державний борг, млрд грн	3 715	5 188	1 473	39,6
внутрішній	1 390	1 588	198	14,2
зовнішній	2 325	3 600	1 275	54,8
Гарнтований державою борг, млрд грн	358	331	-26	-7,4
внутрішній	72	69	-3	-4,7
зовнішній	286	262	-24	-8,0
Співвідношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП, відс.	77,7	84,4	6,7	–
<i>державного боргу до ВВП</i>	<i>70,9</i>	<i>79,3</i>	<i>8,4</i>	<i>–</i>
<i>гарнтованого державою боргу до ВВП</i>	<i>6,8</i>	<i>5,1</i>	<i>-1,7</i>	<i>–</i>
Частка боргу в іноземній валюті у загальному обсязі державного і гарантованого державою боргу, відс.	67,2	72,8	5,6	–